

Ўзбекистон Республикаси Мустақиллик куни
— 1991 йил 1 сентябрдан чиқа бошлаган

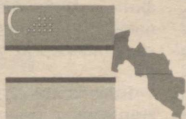
ПАЙШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

1996 йил феврал

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОЛАЛАР ЖАМҒАРМАСИ ВА «СОҒЛОМ АВЛОД УЧУН» ХАЛҚАРО ХАЙРИЯ ЖАМҒАРМАСИ ҲАФТАЛИГИ

Баҳоси эркин нарҳда

БИРИНЧИ
УСТУН

ЖУРНАЛИСТЛАР БИЛАН УЧРАШУВ

Яқинда Ўзбекистон Олий Мажлиси Раиси Эркин Халилов мамлакатимизда амалга оши-
лаётган ислохотлар одимлари билан тани-
шиш мақсадида юртимизда меҳмон бўлиб тур-
ган бир гуруҳ россиялик журналистлар билан
учрашди.

Олий мажлисда меҳмонлар иштирокида
«Янги турдаги парламентни шакллантириш ва
ислохотларнинг ҳуқуқий асослари» мавзусида
суҳбат бўлиб ўтди.

Шу кунги россиялик журналистлар Вазир-
лар Маҳкамасида ҳам бўлишди.

Республика Бош вазири ўринбосарлари
Б. Ҳамидов, С. Саидқосимов ва В. Чжен меҳ-
монларга Ўзбекистондаги иқтисодий-ижти-
мий аҳвол ва унинг истиқболлари, жумла-
дан, макроиқтисодиёт, халқ ҳужалиги тизи-
мидаги ўзгаришлар, хусусийлаштириш жараё-
ни ва ижтимоий соҳаларда амалга ошири-
лаётган ислохотлар тўғрисида сузлаб берди-
лар.

ЯНГИ КОРПОРАЦИЯ ИШ БОШЛАДИ

Навоийда Ўзбекистон-Россия қўшма кор-
хонасининг «Қизилқум» молиявий саноат кор-
порацияси иш бошлади.

Бу корпорация вилоятдаги қишлоқ ҳўжали-
ги маҳсулотларини қайта ишловчи ускуналар-
ни келтириш, ўрнатиш ва ишга тушириш, са-
ноат корхоналари учун хом ашё, эҳтиёт қисм-
лар, дастгоҳлар етказиб беришни ўз зимма-
сига олган.

МУСТАҚИЛЛИК ЎҒЛОНЛАРИ

Фаргона шаҳар халқ таълими бўлими та-
шаббуси билан улуг бобомиз Амир Темур та-
валлудининг 660 йиллигига бағишланган «Мус-
тақиллик ўғлонлари» кўрик танлови ўтказил-
ди.

26 та мактабдан иштирок этган қатнашчи-
лар қадимий анъаналар, миллий ўйинлари-
мизни шарҳлаб, амалда кўрсатиб бердилар.
Ғолиблар шаҳар халқ таълими бўлимининг
қимматбаҳо совғалари билан тақдирланишди.

ЙЎЛОВЧИЛАР УЧУН ҚУЛАЙЛИК

Анджон тумани маркази — Куйганёр ша-
ҳарчасида янги автобус шўҳбекати очилди.

Шўҳбекат туман маркази катта йўллари ке-
сишадиган жойда қурилгани туфайли йўлов-
чилар Пахтабод, Маданият, Чинобод, Пойтуғ
каби қўшни туман марказлари ҳамда аҳоли
пунктларига, шунингдек, Наманган вилояти-
нинг Учқўрғон, Ҳаққулбод шаҳарларига қат-
найдиган автобуслар хизматида ҳам фойда-
ланиш имкониятига эга бўлди.

Матбуот хабарлари асосида тайёр-
ланди

Қайдасан Қорқиз?..

УШБУ СОНДА: 2-БЕТ:

«*ТУДАҚДА НЕ ТУҶОҶ*»
(Болалар уйида бир соат...)

4-БЕТ:

«*ҚАРҶОНЛИК ҶИ
ҶИТИМ*»
(Ҳаж сафарига велосипедда
бордилар)

КЕЛГУСИ СОНЛАРДА:

• «*ЯШИРИН НИКОҶ*»
ёхуд шу туфайли оилалар бу-
зилиб кетаётгани хусусида

• «*КЎНГИЛ ОЙНАСИДАГИ
ДАРЗ*»

• «*РУҶИ НОТИНЧ АҶДОДЛАР*»

АКЦИЯ
ИҚТИСОД
ТАЯНЧИ!

тел 39-16-56
FAX 39-17-63

ОНА СУТИНИНГ ШИФОБАХШ ХУСУСИЯТЛАРИ

Кейинги 10-20 йил ичида кўпгина болалар она сutiдан бебахра усишмоқда. Бунга бир томондан экологиямизнинг бузилиши, қишлоқ ҳўжалигида пестицидларнинг кенг қўлланилиши она сutiнинг миқдори ва сифатиға салбий таъсир этиши сабаб бўлса, иккинчидан болалар учун сунъий овқатларнинг қўпайиши, она сutiнинг шифобахшлигини билмаслик, туғруқхоналарда болаларни кеч эмизishi ҳўллари сабаб бўляпти, деб ўйлайман.

1993 йил якуни бўйича республикамизда туғилгандан 3. ойлик бўлгунча эмизгандан болалар 84,9% ни, 6 ойлик бўлгунча қадар эмизгандан гўдаклар эса 55,4% ни ташкил этаркан.

Маълумки, она сuti боланинг ҳар томонлама соғлом бўлиб усишиға ижобий таъсир этади, чунки она сuti таркибида бола учун зарур бўлган моддаларнинг барчаси мавжуд. Ва у бола организми томонидан осон ўзлаштирилади.

Она сutiнинг албумин ва глобулин каби оқсиллари тузлишиға қўра қон ва тўқима оқсилларига яқин бўлади. Шунинг учун ҳам она сutiдаги оқсилларнинг 98%и бола организми томонидан ўзлаштирилади. Сут таркибидаги шаклар (лактоза)нинг ўзига хос хўсусияти шундаки, у ингичка ичакда секин ҳазм бўлиб, йўғон ичакка боради ва ундан фойдали микроорганизмларнинг хўсусан В дармондорисини ҳосил қиладиган микроорганизмларнинг усишини таъминлайди.

Кўкрак сuti ёғлари олеин кислотасига бўй бўлиб, таркиби жиҳатдан бу кислота бола танасидаги ёғларға яқин туради ва болада-

ги энергияға бўлган эҳтиёжнинг 50% ни қўплайди. Шунингдек она сuti таркибидаги ёғда тўйинмаган ёғ кислоталари бўлиб, бу бола миасининг меъёрида ривожланиши учун ўта муҳимдир. Шунинг учун она ҳомиладорлик даврида тўйинмаган ёғ кислоталарининг манбаи бўлган ўсимлик ёғи билан овқатланиши зарур.

Она сuti айниқса таркибида овқат маҳсулотларини парчалайдиган ферментларнинг бўлиши билан ҳам шифобахшдир. Эмизishнинг ilk даврида сут ферментининг фаоллиги жуда қўри бўлса, эмизishнинг 3 ҳафта-сида фермент фаоллиги уртача ва ўзгармас бўлади. Эмизishнинг 7-8 ойига бориб эса фермент фаоллиги сўсаяди. Кўкрак сutiдаги липаза ферменти бу борада муҳим аҳамият касб этиб, ёғларнинг парчаланишида асосий рол ўйнайди. Қўлаверса, сут липазаси меъдадаги липокиназа ферментини фаоллаштиради.

Эмизish даврида овқатланиш тартиби, иқлим, қўвш радиацияси, ҳаво ҳарорати, намлик ва атмосфера босими каби ташқи таъсирлар сут таркибидаги ферментларға маълум даражада таъсир қўрсатади. Масалан, баҳорда қўвш радиациясининг қўчайиши, ёз ва қўз ойлариде сабзавот, ҳўл меваларни қўпроқ истеъмол қилиш кўкрак сutiдаги фермент фаоллигини оширади. Ёзда ҳаво ҳароратининг жуда қўри бўлиши, қўзда қўвш радиациясининг қўмайиши ўз навбатида эмизishға салбий таъсир қўрсатади ва фермент фаоллигини пасайтиради.

Сигир сuti ва сунъий йўл билан тайёрланган сутларда қўпроқ қўйин ҳазм бўладиган казеин оқсили бўлади. Бу бола организми учун «ёт» оқсил бўлиб, бола организмни бу оқсилни ўзлаштириб олишиға мажбур бўлади. Натижада турли хил аллергик

касалликлар вужудға қелиши мумкин.

Қўритилган сutiли аралашмаларнинг хўсусиятини ўрганиш шўни қўрсатадики, Ўзбекистоннинг иссиқ иқлим-ли ҳудудларида ўзоқ вақт бундай аралашмалардан фойдаланиш, гиперхромик анемия, қўрин дам бўлиши, диспепсия, энтероколит каби касалликларни вужудға келтираркан.

Кейинги пайтларда бу янглиғ сutiли аралашмаларнинг таркиби она сuti қўвватиға яқинлаштириш мақса-дида мамлакатимизда ва бошқа бир қанча давлатларда дармондорига бўй ва биологик фаол қўшимчаға эға сунъий сutiларнинг қўллаб турлари ишлаб чиқариляпти.

Она сutiнинг яна бир нўёб хўс-сияти шундаки, унда биологик фаол моддалардан ташқари махсус ҳўмо-я омиллари бўлади. Яъни бола кўкрак сuti, айниқса, оғиз сuti орқали она орга-низмидан иммун таначаларни, ўсишнинг эпидермал омилни ва қўллаб биоло-гик фаол моддаларни ола-ди. Булар эса ўз навбатида бола организмнинг чидам-лигини оширади ва турли хил қўқумли касалликлардан ҳўмоя қиладди.

Она сutiдаги лимфоцит-лар эса иммуноглобулин ва бир қанча биологик фаол моддаларни ишлаб чиқара-ди. Иммуноглобулинлар ора-сида эса секретор имму-ноглобулин асосий рол ўйнайди. Секретор иммуно-глобулин (SIg A) гўдаклик даврида ва хўсусий имму-ноглобулинлар ҳосил бўли-шиғача ичак шиллиқ қўби-гини заррали микроблардан ҳўмоя қиладди. Шўнингдек, таркибиде стофилококк ва

пневмококк каби антителалар бўлиб, бу биологик фаол моддалар бола организмни бактерия ва вируслардан ҳўмоя қиладди.

Қўзатишлар шўни қўрсатдики, бола туғилганидан 20-30 минут кейин эмизилса, сutiнинг миқдори ошиб, таркибий қисмларининг сифати яқшиланади. Қўлаверса, бо-ланинг меъда-ичак ва нафас йўли касалликларға чидамлилиги оша-ди.

Болаларни кўкрак сuti билан қўиш фақат бола организмни учун-гина эмас балки она организмни учун ҳам фойдалидир. Буларни кў-рак сuti билан қўққан оналар гипертоник ва юрак хасталикларига камроқ чалинадилар.

Баҳмал КОМИЛОВА

Билмам ё опам, ё синглим ва ё тенгдошимдирсиз. Ҳар қалай сизни муқаддас ОНА деган ном билан атай олмайман. Юракдан отилиб, бўғимда тўтилиб қолган сўз сизни бундай аташимға тўқсин-лик қиладди...

...Биз болажон миллатимиз дея фахр-ланамиз. Аслидаки, аслида ҳам шундай-дир. Ишонинг, мен ҳам шундай бўлиш-ни жуда-жуда истардим. Ишонинг, мен ҳам шў кўнча ҳудди шундай фикр-да эдим. Ишонинг... Эндичи? Энди...

Ахир болажон миллатнинг фарзандла-ри она меҳрига зор, ота тарбиясига муҳ-тож бўлиб ўлгаймидилар. Тўғрироғи, бо-лажон миллатнинг фарзандлари болалар уйида тарбияланмайдилар...

Пойтахтимизнинг Юнусобод даҳаси 9-мавзесида жойлашган болалар уйи. Бу масканда болалар ўй-шўча тарбияла-ниб сўнг бошқа болалар уйига жўнати-ляди... Улар 84 нафар... Уч ўшға етма-ган, она меҳри нелигини билмаган, она сuti таъминини тўймаган 84 нарсиде гў-дак, 84 бағиртош онанинг жигарпораси.

Бу болалар уйида фақат соғлом гў-даклар тарбияланиши керак. Турт шў 84 гўдакнинг аксарият қисми Оналари-нинг бир лаҳзалик айшини ўйлаб, оқи-батда ҳомиладор бўлгандан сўнг ўни йў-қотиш учун дори-дармонлардан билиб-билмай пала-партиш фойдаланиши оқи-батиде турли хил генетик касалликлар билан касалланишган. Яна шўни ҳам борки, бундай оналарнинг қўчилиғи бо-ласидан тамомила воз кечмаган. Фақат ўз роҳату фарогатиға ҳалал бермаслиғи учунгина уларни болалар уйига топши-ришган, ҳолос...

Булалар уйи бош врачни Людмила Александровнадан шў гапларни эшитиб вужудиде титроқ турди. Устидан оғир юк босиб гўш шў тобде остимадиги стул оғирлигини қўтаролмай қарс этиб си-ниб кетадигандай бўлди ҳавлимда. Қа-

лам ўшлаган қўлларим қалтираб, гапимни йўқотиб қўйдим. Бир дам сўкут сақлаб, титроғим босилгандан сўнг бош врачдан бо-лалар уйидаги шарт-шароит билан тани-шиш учун рўқсат сўрадим.

Зўлҳумор Мўҳаммаджонова билан бош врач ҳонасидан чиқар эканмиз, — олдин

— Анави қўчатларға қараганда бу ерга яқинда қўчиб ўтган қўринасизлар?

— Еттинчи йил бўляпти. Қўчатлар. Бу-ларнинг ҳаммасини Жаббор ака исми бо-ғонимиз бўларди, ўша киши эккан. Ўтган йили оламда ўтдилар, раҳматли. Жаннати

Болалар уйида бир соат

ГўДАКДА НЕ ГУНОҲ...

хомийимиз «Ўзгўштутмаҳсусавторанс» ҳиссдорлик ишлаб чиқариш бирилмаси қўриб берган кирхонамизни қўринг, деди. Болажонларға ҳамма ёрдам қилишни, ме-хр қўргазини хоҳлайди, фақат оналарини-на...

Ҳўлиға қўчқач Зўлҳумор опани саволға тутдим:

— Шў ерда ишлайсизми?
— Ҳа, энагаман.
— Ақлини танимаган болалар билан иш-лаш қўйиндир-ов?

— Неға энди? 20 йилдан бери шўлар биланман. Ишонсангиз, уйда қўпроқ зери-каман, бир кўн қўрмамас соғиниб қўламан, болаларимни. Жамомиз ҳам бир-бирини жуда яхши тўшунишди, аҳил. Бош врачни мизини олайлик, шў ерда ишлаб 7-8 бош врачни қўрдим, лекин Людмила ола бош-қачалар. Баъзан кечаси соат 1-2 ларда қўн-ғироқ қиладилар «фалончжонни иссиги тўшдим, фалончжон ўзини қандай сеза-пти, қанақа дори ичирдиларинг». Болажон-ларимизнинг ҳар бирини исмини эслаб қў-ладилар.

бўлиб кетгандир. Қўчатларға қарайман бўйи, бир меғта ётар-етмас. Олма, ўрик, шафтоли, беҳи, гилос... «Шў норасидалар есин дегандай бир йилде меваға кирган», дея Зўлҳумор опа оғир тин олади. Мен яна қўчатларға разм соламан. Ҳа бу нора-сидаларға дарахтлар ҳам меҳр қўргазди, дарахтлар оналардан-де мурувватлироқ бу ерда...

— Мана бу кирхонамиз. Қирларни ювиш, қўритиш ҳаммаси замонавий, қўл меҳнати-ни жуда ҳам талаб қиладди. Алоҳида-алоҳи-да дазмоллаш, тикиш ҳоналари. Бизға ан-ча энгиллик бўлди. Барака топишин...

Ҳа, жуда савоб иш қилибдилар... Нима учун келганлигим ҳам ёдидан чи-қиб кетибди. Чўқур ўф тортаман. Сўхути яна Зўлҳумор опа бўзди: «Юрнинг бола-жонларимизнинг олдиға. Уларни ҳам қўрин-г, шириндан... ширин. Тўғриси, уйда ўз болаларимизни тарбия қилиш учун ҳам бун-дай шароит яратиб беролмаймиз», — дея зинапоя томонға бошлайди. Оғир-оғир қа-дарлар ташлаб иккинчи қаватқа қўчқач, қатор эшикларнинг бирини очиб ичкариға ки-раимиз.

— Булар икки ёшдан ошганлари, ўч ойлик, етти ойлик, бир ёшлилар... алоҳи-да-алоҳида тарбияланади.

Хонаға киришимиз билан болаларнинг ҳаммаси биз томонға қарайди. Болалар... бир-бирини ширин, қўнроқдек қўлиб қийинтириб қўйилган болалар. Бағри тош қотган оталарнинг, охиратини ўймаган оналарнинг болалари. Онасидан меҳр қўрма-ган бу гўдаклар олдида мен ҳам ўзим-ни гуноҳордек ҳис қиламан. Менға ҳайрон бўлиб боқайтган болалардан нигоҳларим-ни олиб қўчаман. Улар эса бир лаҳза биз-ға қараб турган яна беларвоғина ўз иш-ларини давом эттиришади. Бирни ўйинчоқ ўйнайди, бири деворға сўяниб атак-чек қиладди. Қалам билан ниманидир расми-

ни чизади...

Бир-бир хоналарға кириб чиқамиз. Ҳам-масида болалар.

— Булар 3-5 ойлик гўдаклар, — дейди Зўлҳумор опа сўнгги хонаға кирган. — Ме-нинг болаларим.

Улар олдиға бораман, Бирни сўриғи сў-ряпти, бири йиғляпти. Лекин... Лекин ҳеч қайсиси сизға қараб талпинмайди. Мени кўтаринлар, дегандай сизға қўлла-рини узатмайди. Тўғрида, катталардан ме-хр қўрмаган гўдакларда нима айб. Қўзим-дан қўйилиб келатган ёшларни яшириш учун индамай ортға бўриланам. Зўлҳумор опа ҳўлатимни қўриб, бир зум жим қўл-дилар, сўнг дедилар:

— Улар ўч ўшға тўлганларида бошқа болалар уйига ўтказилади. Ўч йилда бу-лар ўз болаларимиздек бўлиб қўлишади. Ҳайрлашув қўни ҳудди боласидан ажра-либ қолган ондек уввас солиб йиғлаймиз. Оғир, жуда оғир бўлади ҳайрлашув...

Бўғимға нимадир тўқилгандай бўлиб, ўзимни лоҳас сезаман. Ташқарига қўчқач: «— Тирноққа зор оилалар қанча, бу гў-дакларни шўларға фарзандликка берса бўлмайди», дейман Зўлҳумор опаға.

— Бўлади... Бола асраб олшини хоҳ-ловчилар Юнусобод район халқ маорифи бўлимида рўйхатға олинади. Шў рўйхат бўйича соғлом, ҳеч қимий йўқ болаларни улар тарбиясига берамиз.

— Демак, она фарзандидан воз кеч-дим, демаса...

Ҳа, воз кечдим демаса ҳеч қимға беролмаймиз... Бошқа ҳеч нарсаси сўрай олмадим, га-пиришға ҳам мажолим қолмади. Зўлҳу-мор опа билан ҳайрлашиб йўлга тушдим...

Бизға ҳайрон бўлиб боқавтган бола-лар қўз олдимда қайта гавдаланди... Улар ҳадемай ўлгайдилар. Ёлнинг юқини қўта-радиган, ўнинг қўвончига шериқ, дардиға ҳамдард бўладиган иғит-қизлар бўлиб ўл-ғадилар. Тоғ-тоғ билан ўчрашмайди, одам одам билан ўчрашмай, деганлари-дек бир кўн келиб она бола бир бириға рўбарў келмасмикин-а. Агар шундай бўл-са бола «оёнажон», она «болажоним» деб, бир бирини бағриға босармиканлар. Қайдам... Лекин, ҳозир ўз жигарпораси-ни қўчаға ёки болалар уйига ташлаб ке-таётган онага нисбатан ғазабим қўзийди, ундан нафратланаман, гўё у енимда тур-гандек сўз қўчаман: билмам ё опам, ё синглим ва ё тенгдошимдирсиз. Ҳар қалай сизни муқаддас ОНА деган ном билан атай олмайман. Юракдан отилиб, бў-ғимда тўтилиб қолган сўз сизни бундай аташимға тўқсинлик қиладди.

Баҳриддин АБДУ САИД

Бу ажиб дунё

ИЛОНЛАР ВА ТЎНФИЗЛАР

Кембриж университети олими Волф Прониннинг таъкидлаши-ча, АҚШнинг 42 президентидан беш нафари Илон, яна шўнчаси Тўнғиз мўчалида таваллуд топишган экан. Сичқонлар уларни қў-виб етиш арафасида. Турт нафар президент ана шў мўчалда туғилган.

Бу ажиб дунё

НОРОЗИЛИКНИНГ САБАБИ

Италияда хизмат вазифаси турли қозғоларни тулдириш ва куриб чиқиш билан боғлиқ бўлган хизматчилар тушлик учун ажратилган бир ярим соатдан ташқари куни билан яна етти марта ўн минутдан дам олиб кофе ичишлари мумкин. Яқинда эса мамлакат миқёсида ана шу етмиш минутлик танаффусни бекор қилишга қарор қилинди. Табиийки, бу қарор хизматчиларнинг норозлигига сабаб бўлди.

ХОТИНИДАН
ШИКОЯТГА ҚИЛГАН
ОДАМ

Ҳазрат Умар (Р.А)нинг халифалиги даврида бир одам шаддод хотинининг турли жанжаллари, бақириб-чақирувларидан шикоят қилгани унинг уйига келди.

Ул одам Ҳазрат Умарнинг эшиги олдида келганида қулоғига бир хотиннинг қаттиқ овози келди. Бироз тараддудда қолди, қулоқларига ишонмади. Ишонмайди, қандай ҳам ишонади! Ҳазрат Умарнинг хоними Умму Гулсум хожаси — эри Ҳазрат Умарга бақириб-чақирумқда. Ҳазрат Умар эса ҳеч овозини чиқармас эди.

Хотинидан шикоятга келган одам ўз-ўзига шундай деди:

— Мен хотиним берган хузурсизликдан, хотинимнинг ёмон феълидан менга бақириб-чақиришидан халифага шикоятга келган эдим, токи хузур топайин, уйимдаги жанжалдан қутулайин деб. Бу қандай тақдирки, менинг бошимдаги дарду ғам халифанинг ҳам бошида бор экан. Яхшиси бу ердан кета қолай, — деди.

Ул одам қайтиб кетар экан, Ҳазрат Умар (Р.А) уни куриб қолди, ва:

— Нега келган эдингиз, нега кетмоқдасиз, — деди.

— Сизга хотинимдан шикоятга келган эдим. Айни бало, айни дард сизнинг ҳам бошингизда борлигини куриб шикоятдан воз кечдим. Шунинг учун кетаётган эдим, — деб жавоб берди ул одам.

Бунга жавобан Ҳазрат Умар (Р.А) ул одамга шундай наси-

хат қилди:

— Менга яхшилаб қулоқ солиң! Оиламнинг менда баъзи ҳақлари бордир. Менга қилган хизматлари сабабли каминадан бу ҳақларининг қадрини билишимни истайди. Сабр-қаноат билан қилган хизматлари ва ҳақлари ушбулардир:

1. Хотиним Жаҳаннам оташи билан менинг орамда бир пардадир.

ИБРАТЛИ ҲИКОЯТЛАР

Кўнглим у билан роҳат топади. Харомга боқмайман (яъни, у менга хотинлик вазифасини бажаради).

2. У мен учун уйимнинг бир муҳофизидир (қуриқловчиси, муҳофаза этувчиси). Мен уйимдан чиқсам, уй уйимда мол мулкимни сақлайди, уйимнинг бекаси бўлиб қолади.

3. Кийимларимни ювиб тозалайди. Уйимнинг бошқа юмушларини бажаради. Уйимнинг тозаллигини, болаларимнинг покизалигини сабр-қаноат билан таъминлайди.

4. Болаларимни тарбиялайди. Уларга едириб-ичиради, кийдириб ясантиради.

5. У менинг овқатимни пишириб, олдимга қўяди. Шунча хизматларни урнига қўйиб бажариб миннат қилмайди.

Ҳазрат Умардан бу насиҳатларни эшитгандан кейин, хотини устидан шикоятга келган одам:

— Сизга қилинадиган бу хизматлар менга ҳам қилинади. Сиз хуш куриб унинг баъзи қусурларини, камчиликларини кечганингиздан кейин мен ҳам хотиним ку-

сурларини кечираман, — деди.

ҲИДОЯТ НУРИ

Бир куни Ҳазрат Али (Р.А) намозга кетар экан мушрик (бутга сигинувчи)лардан бирига дуч келди. Мушрик Ҳазрат Алига шундай деди:

— Ё, Али! Мен сизнинг аҳволингизни куриб ҳеч тушунмайман. Охират бор, инсон бу дунёда қилаётган ҳар бир ишига жавоб беради, деб намоз ўқийсиз, руза тутасиз, Жаннат бор, жаҳаннам бор дейсиз... Мен эса, буларга ҳеч ҳам ишонмайман. Орамизда қандай фарқ бор, сиз ҳам яшайсиз, мен ҳам яшайман. Бу қадар гайрат кўрсатишнинг сабаби нима? Ҳар куни вақтида намоз ўқийман, руза тутаман, деб бунчалик жафо чекишнинг боиси нима?

Викор ва сукут билан бу гапларни ти-

санми? — деб сўрадилар.

Мушрик уларга жавоб бериб:

— Йўқ, қўрмайман — деди.

Ҳазрат Али (Р.А.):

— Фақир, муҳтож кишиларга ёрдам берсам, закот берсам ва динимиз бошлаган йўлга юрсам мен инсонларга ёрдам берган бўламан. Бундан мен қандай зарар куришим мумкин? — дедилар.

Мушрик:

— Зарар йўқдир, — деди

Ҳазрат Али (Р.А.):

— Агар охират бор бўлса, бу дунёдаги ишларингдан жавоб бериш лозим бўлса, имондан, намоздан, руза ва закотдан, қилган аъмолингдан ҳисоб-ки-тоб қилинса, у замон ҳолинг қандай кечади? — дедилар.

Умрини бутга сигиниб ўтказган бу қари мушрик Ҳазрат Али (Р.А)нинг сўзларини тушуна бошлади ва:

— Ё, Али! Сиз айтгандай бўлса, ўлимимдан сўнг тирилсам, Аллоҳ ҳузурига борсам, унда аҳволим қандай бўлади? — деб дарҳол имон келтирди.

Шундай қилиб, у ақлини остин-устин қилган шубҳа ва имонсизлик қоронғулигидан, динсизлик зиндонидан қутулди ва ҳидоятга эришди. Ҳазрат Али (Р.А)нинг имони кучлилиги, виқорли ҳаракати, кучли эътиқод билан қувватланган сўзлари бир ҳидоят нури уларок, ул одамнинг қалбида порлаб ҳидоятга эришишга восита бўлди.

Эркин тайёрлади

нглагач, Ҳазрат Али (Р.А) шундай жавоб бердилар:

— Э, гофил одам! Улимдан сўнг ҳаёт йўқ, деб фарз қил (Ёки бор деб...). Бизда имон, ишонч бордур. Иккинчи ҳаёт — охират ҳаёти бордур. Агар сенинг айтганинг каби қайта тирилиш йўқ бўлган тақдирда ҳам, мен бу қилаётган ишларим билан ҳеч нарса йўқотмайман-ку! Намоз ўқийман, Аллоҳимнинг, Динимнинг амрларини тула бажараман, руза тутаман — булар менинг қуллик вазифаларимдир. Бу ишларимдан бу дунёда ҳеч зарар курмадим. Охиратда бу ишларим учун зарар куришим мумкинми? Сен нима дейсан?

Мушрик бироз уйлагач:

— Зарар курмайсиз, эй Али, — деди.

Ҳазрат

Али (Р.А):

— Руза

тутаман,

мана қар-

шингда ту-

рибман,

сен мендан

бирор за-

рар кураяп-

Эрта тонг... Урнингиздан илкис туриб ювинасиз. Қўшни деразаларда ҳам чироқлар кетма-кет «лип-лип» ёниб, ҳаммаёқ кундузгидек ёришиб кетади. Сахарликдан сўнг эътиқод ила рузага ният қиласиз. Рўҳингиз тетик, кўнглингиз равшан.

Одатдагидан вақтироқ ишга отланасиз. Кун салқин ва қисқа. Очлик ёки чанқоқликни сезмайсиз ҳам. Бугун ишингиз ҳам унумлидек. Қаранг, ана-мана деб кеч ҳам кириб қолибди.

Уйга кириб келганингизда, азизроқ меҳмон кутилганидек, хонтахта устида яп-янги дастурхон ёзиглик. Унда барча ноз-неъматлар қўйилган. Улар сиз рўзадорларга мунтазир. Ҳамма дастурхон атрофида жамулжам. Бир неча дақиқалардан сўнг бирор сирли ҳодиса рўй берадигандек, барчанинг нигоҳи девордаги осма соатга қадалган.

Шўх, ерга урса кўкка сапчийдиган угилчангиз ҳам одоб сақлаб утирибди. У қопқора кўзларини жавдиратиб атрофдагиларга бир-бир назар ташлаб, ёнида утирган

опасининг қулоғига оҳиста пичирлайди; «Ҳозий дадам йузалайини очади».

Эътиқод... Қанчалик муқаддас, улуг нарса у. Ёмонни яхши йўлга, нияти бузуқни тўғрилиқка бошқаради. Бетавфиқни иймонли, ҳасадгўйни инсофли қилади у.

Шукроналар айтиш лозимки, мустақиллик тўфайли муқаддас юртимизда имон-эътиқод ҳам қайта тикланыпти. Бир пайтлар минг йиллар-

Шукрона

КЎНГИЛЛАР ЧАРОҒОН...

дан буён эътиқод қилиниб келинаётган ислом динини, унга эътиқод қилганларни таъкиб қилиш, рўзадорларни тергаб, уларга зўрлаб овқат едиришлар каби зўравонликлар хайриятки, биз учун энди ўтмиш бўлиб қолди, иншоолоҳ.

... Эрта тонг... Бу тонг ўзгача, шуқуҳли бир тонг. Урнингиздан энгил туриб ювинасиз. Қўшнларингизнинг ҳовлилари ҳам ёруғ, чарогон.

Бу тонг табиат ҳам ўзгача, ҳаво мулойим, ёқимли.

Ҳа, шуқурки, муборак рамазон ойининг ҳар бир тонгги сеҳрли, фараҳбахшдир.

Унинг ўзгача сеҳри бор: у табаррук, муқаддас ва иншоолоҳ, моҳи рамазон ҳар бир хонадонга кут-барақа, яхшиликлар олиб келгусидир.

Шу боисдан, кўнгиللار ҳам чарогондир.

Юсуф ХАМДАМОВ

Бисмиллоҳир роҳмонийр роҳийм. «Анналоҳа ло йанзуру ило суварпикум ва ло ило аъмоликум ва локина йанзиру ило куллубиҳум» — «Менки, Парвардигорингизман, сизнинг суратингизга, ишларингизга қарамайман, аммо қалбингизга қарайман».

Унинг кунлиги бу ниятни яратганнинг ўзи солган бўлса, не ажаб! Ахир ота-боболаримиз пойи-пиеда, от ёки туя миниб, мусулмон банданинг фарз амалларидан бўлиши Ҳажга борганларку! Худога шукур, динимиз равнақи учун кенг йул очилди, қурби етган мумин-мусулмон Ҳажга бориб покляниб қайтпти. Холисанилло айтганда, гап Маккаи Мукаррамага қай тарзда етиб боришда эмас, балки Ҳаж фарзини сидқидилдан, ихлос ила адо этмоқда... Йекин, Алижон ака минглаб километр йулни машаққат ила босиб, сураб-суриштириб ҳазрат пайгамбаримиз саллолоҳу алайҳи вассалам таваллуд топган қаддас маконга кириб боришни ният қилди. Йулга отланишдан аввал пайгамбарлар қиссасини яна ўқиди, тарихий ривоятларни ўзгача бир ҳаяжон билан мутолаа қиларкан, Парвардигор дунёда минглаб шахарлар ичра нима учун айнан Маккаи азиз-у мукаррам қилган, деган саволга жавоб топгандай бўларди.

Нияти амалиётга айланиб, велосипедининг шикаст-реехтини тўзатаркан, рафиқаси Мунаввархон:

— Кўйинг, дадаси, эл қатори автобусдами, самолётдами боринг. Одамлар пулига чидамай велосипедда кетибди дейишади, — деди.

— Қизиқсан-а, Мунаввархон, одамларга қолса нималар дейишмайди! Ҳажга борадиган менми дилимдагини худо билса бўлди-да. Индин — дўшана кунин йўлга чиқамиз. Талқонни купроқ қилавер.

Юмшоқ кўнгил, меҳрибон бўлсада, бош эгаси битта гапирлишини билгани учун ҳам Мунаввархон сукут қилди.

— Насиб бўлса, 20 декабр кунин йўлга чиқамиз, иймон-инсофли ҳамроҳлар ҳам топиб қўйганман.

Уй-ичи, қариндошлар, қўни-қўшнилар Алижон акани ишониб ишонмай, (чегаралардан ўтиш дуворлигини билганлар) ҳайрат ва ҳавас билан кузатиб қолдилар.

Дастлабки манзил — Бухороий Шариф. Аллоҳ назоргоҳи ҳисобланмиш қалб поклиги даъваткори ҳазрат Баҳоуддин Нақшбанд мақбарасини тавоф этиш ниятида. Аввало улуг зотнинг волидаи муҳтарамалари қабрини зиёрат қилишди. Сунгра... дилларида худо, қўлларида иш бўлган Баҳоуддин пирим мақбаралари. «Билгинки, инсон жасадида бир гушт парчаси бор, агар у соғлом бўлса, бутун жасад ҳам соғломдир, агар у бузилса, бутун жасад ҳам бузилади», деган эдилар пайгамбаримиз саллолоҳу алайҳи вассалам. Баҳоуддин пирим «Нақш банд бар дил банд», (Аллоҳ номини қалбиданга нақш айла) дея ҳазрат пайгамбаримиз таълимотларини давом эттирган эдилар. Мусофирлар кузларидан шашқатор ёш билан мақбарани зиёрат қилдилар. Икки ракатат ижобат намози ўқигач, мачитда тунашди.

...Саҳар йўлга тушишдан аввал қудудан идишларига сув тўлдириб олишди.

— Насиб бўлса, бу сувни Маккаи Мукаррамага олиб борамиз, — деди Алижон ака.

Туркманистоннинг Чоржуй шаҳрига кириб борганларида хуфтон бўлганда, Ҳаво очик эсада, қиш изгирини еларди. Туркман бойларидан бири бу шаҳарда мадраса, мачит қурдирган экан, шу мачитда тунаб, саҳар Эрон билан чегарадош Тедженга, ундан Ортиқ шаҳрига келишгунча турт кун ўтди. Ҳа, чегарадан ўтиш осон эмас, хужжатларининг рисоладагидай эканлиги ҳам иш бермайди. Эпини қилганлар ўтиб кетпти. Алижон ака йўлини қилишни хоҳламайди, кўнгил қутармаса қийин экан. Чегарада икки кунини бои бергач, қайсар туркман чегарачи қўрсатган йўлга тушишди:

— Ашгабат, — қўлини бигиз қилди чегарачи.

— Ноумид қилдинг-да, йигит, майли худо ноумид қилмасин, — ўзига ва ҳамроҳларига таскин берди Алижон ака.

Йўлаб километрларни ортда қолдириб, Ашхоботга кириб келганларида қоронгу тушган эди. Шаҳарнинг жомъе мачитига кириб жамоат билан бирга хуфтон намозини ўқиди. Мақсадларини имомга баён қилиб тунаш учун мачитдан жой сурадилар.

— Жой йўқ, — деди имом. Ўзини худонинг хизматидан, деб юргувчи кишининг рад жавоби уларни шунчалар довдиратиб қўйдики, кўчага чиққанча велосипедларига суяниб бир муддат туриб қолдишди. Шу пайт рўпараларида 13-14 ёшли ўспирин пайдо бўлди. Бола уларнинг мусофирлигини бир қарашдаёқ англади, бизниқига юринглар, деб йўл бошлади. Мусофирлар Раҳмон ўзинг, Раҳим ўзинг-

«Маргилон шаҳар ислом уламолари кенгаши шунинг маълум қиладики, ота-боболаримиз удумига қўра мазкур мусулмонлар чарх (велосипед)да Ҳаж сафарини ихтиёр этдилар. Уларни қаерда, қай аҳволда курсаларингиз, ёрдам бериб, йўл қўрсатингизлар. Қўрсатган ёрдамларингиз қийматда сизларга соябон бўлсин. Омин».

Форсийлар хатни ўқиб булгач, бутунлай ўзгаришди, мошоллоҳ, чарх, даррожа, дея уларни иззат-икром қилишди, велосипед номерларини паспортларига ёзиб қўйишди. Машҳадгача 300 километрлик йўл. Чули-биебонларда 20 километрларча юрганларидан кейин Алижон ака велосипедининг тормози ишдан чиқди. Энди тузатишга киришган эдиларки, орқада гира шира қоронгиллик қўйида машина фаралари ялтиради. Чегарачи форс зобити уларга бир марталик идишларда егулик келтирган экан. У рус тилида ҳозир Гаудан доводидан ўтиш гоят хатарли экани, мусофирларни бу йўлдан машинада олиб ўтиб қўйишларини айтди. Қора тўн, оёқларига маҳси-қалиш кийган мусофирларнинг изгирини ялаётган юзларидан ёш думалади: «Ўзинг Раҳмонсан, ўзинг Раҳимсан. Парвардигоро, беадад шукурлар қиламиз».

Машҳад. Эрон — заминнинг қадим шаҳри бўлмиш Машҳадда ҳазрат пайгамбаримизнинг қуввлари ҳамда қориеларидан бири бўлмиш ҳазрат Али қарам оллоҳу важаҳунинг саккизинчи авлоди бўлмиш имом Ризо мақбарасини зиёрат қилишди. Ўзбекистонлик

Тазарру

ФАРФОНАЛИК УЧ ЙИГИТ

Ҳаж сафарига велосипедда бордилар

сан эгам, дея боланинг орқасидан юришди. Ҳовлига етишган, бола ичкари кириб кетди. Бир зумда ичкари олаговур бўлди. «Оббу, бегоналарни кеч кирганда нимага бошлаб келдинг, деб отаси таъзирини беряпти-ёв» ўзларича хаёл қилишди улар. Эшик очилиб, қўлида чироқ тутган мўйсафид куринди. У хуш келибсизлар, дея мусофирларга тавозе қиларкан, угли қўй судраб чиқди. Туркман мўйсафид уларнинг ҳар бири билан оғаси каби қучоқлаб қуришди, пойларига қўй сўйди.

— Остонамни мусофирлар босармикан, — деб худодан сўрадим, шукур ниятимга етказди, қадамларингизга ҳасанот, қардошларим...

Бу ажиб меҳмондўстликдан Алижон аканинг кўнгли бузилди. Бояғи имом ҳам туркман, шу одамоҳун мўйсафид ҳам. Ҳа, миллатнинг яхши-ёмонни йўқ, аммо, одам-зотнинг...

Саҳар ноунушадан сўнг мўйсафид уларни йўлга кузатиб қўяркан:

— Сиз — ўзбекларга ҳавас қиламиз. Дин йўлини кенг қилиб қўйган Ислом Каримовга раҳмат, бизлар ҳар вақт унинг дуои жонини қиламиз. Илоҳим сафарларинг бехатар бўлсин, — деди дуога қўл очиб.

Миллатнинг яхши-ёмонни йўқ эканлигига Эрон чегарасига ўтишда яна бир бор қорон бўлишди. Рус зобити уларга таъмали нигоҳ ташлаб турган чегарачиларни инсофга қорлаб, уларнинг хужжатларини навбатсиз тўғрилай берди. Паспортларини қўлларига бераркан, гамгин оҳангда деди:

— Ҳажга кетяписиз экан-да, йигитлар, яна велосипедда-я! Юракларингга балли! Маккага борганда биз учун ҳам тавба-тазарру қилинглр. Ҳозир машина келади, довод йўлига қор ташлаган, велосипедда юриб бўлмайди, текис йўлгача сизларни элтиб қўйишади.

Алижон ака, Камоллидин, Рустамжон кузларидан ёш, шукур намози ўқиб, Эрон заминига қадам қўйдилар. Эронийлар уларнинг паспортларини қўриб, «шурвай», дея менсимай бир четга итқишди. Шунда Алижон ака уларга инглиз, форс, араб, ўзбек тилида ёзилган ушбу хатни қўрсатди:

мусофирларнинг чархда Ҳаж сафарини ихтиёр этганлари шов-шувга айланиб кетди. Газеталарда улар тўғрисида суратлар билан мақолалар босилди. Кейин эса велосипедлар гилдираги яна чарх каби айлана бошлади: Машҳад-Сабзвор-Кучон-Техрон. Эрон пойтахтида иш юришмагач, Тебризга — Эрондан Туркияга ўтиладиган чегара шаҳарга келишди. Тебризда андижонлик ватандошлар билан учрашдилар. Андижонлик тожирлар оқ йўл тилар эканлар. «Йўллар қор, хушёр бўлинглр», деб қолишди. Қорли доводлардан ўтиб, уч кун деганда Анкарага кириб бордилар. Саудия Арабистони элчихонасини суриштириб топгач, консул қабулига киришди.

Алижон ака консулнинг кабинетигади Қазбатилло тасвири туширилган суратга бир муддат тикилиб, оғир хўрсинди. «Ноумид қилма, парвардигоро».

Консул расмий оҳангда:

— Умрада бўлганмисан, — деб сўради. — Йўқ. — Мендан не ёрдам керак? — Виза. — Нимада кетяпсан? — Даррожада.

Консул иргиб ўрнидан турди-да, унинг сузларига ишонқирамай дераза ёнига бориб ташқарига назар ташлади. Унинг кабинети бирпасда ола-говур бўлиб кетди. Консул Алижон акани қучоқлаб уларкан, «Ҳозир элчи хузурига кирасан», деди. Элчи ҳам гўё ўз оғаларини Ҳажга кузатаётган каби муруват қўрсатди, ун қадиқдада хужжатларини тайёрлаб беришди. Қўллари Сурия, Иордания элчихоналарига ёзилган мактубларини тутқазди. Йўлланинг раван бўлишида нечоғли асқотгани билансиз эди, бу мактублар!

Анкаранинг Жомъе мачити имомни уларни жамоат ичидан саволга тутди. Мусофирларнинг водийдан эканликларини эшитиб турклар атофларини ўраб олишди. Ҳазрат Баҳоуддин Нақшбанд диёридан келган табаррук сувга, азбаройи эътиқод улуглигидан қўлларини ботириб сувли бармоқларини, ялашди. Бири олиб, бири қўйиб Она-Туркистонлик қардошларини меҳмонга қорлашди. Уч кун меҳмонда бўл-

дилар. Бу орада қардошлар велосипедларини янгидай қилиб таъмирлаб ҳам қўйишди. Йўлга отланишлари арафасида бир турк келди:

— Савдогарман, янги дуқон очганман. Мусофирлар дуосини олсам эди, деб ният қилгандинг.

Савдогар кўйини сўйдирди, мусофирлар қонни хатлаб, янги дуқонга киришди. «Қўрсатган иззат-икроминг учун шукур, эгам...»

Ўзбекистоннинг Туркиядаги элчихонасига киришда бир муддат тайсалланиб туришди, хўл қор ёғаётганлиги учун қалишлар лой эди.

— Ечманлар, ҳамюртларимиз Ўзбекистоннинг лойини босиб келишармикан, деб утирибмиз бу ерда, — дея хуш тақаллўф билан чорлади элчихонанинг Улугбек исмли ходими.

Бирпасда ҳамюртлар шарафига дастурхон ёзилди. Ноз-неъматларга қараб, уларни Ватан қучоғига утиргандай ҳис этишди. Айниқса, маргилонликларнинг велосипедда Ҳажга отланганликлари элчихона ходимларини тўлқинлантириб юборди:

— Яшанглр! Мустақил бўлганлигимизни бутун дунёга амалда қўрсатибсизлар!

Улугбек қайтишда ҳам кириб ўтишларини тайинлаб нота ёзиб берди. Чарх айланар, мусофирлар Сурия чегарасига кетмоқда эдилар. Антокиядда шундай сел қўйди-ки... Дарахтлар панасида туриб сел ўтишини кутишди.

Сурияда ҳеч бир тўсиққа учрамай, Иорданияга ўтишди. Бу ерда муҳожир ватандошлар билан учрашдилар. «Ватанинг қадрини, эй дўст, Ватанга ташналардан сўр», деб, шоир билиб ёзган экан. Муҳожирач «Ватан тўпроғини босган» дея, велосипед рамаларини силаб ўпишди, йиғлашди, Ватандош, деб ўчовларини қучоқлашди. Мусофирлик юрагидан ўтиб кетган у одамларнинг ҳар бири ватан бўйини олиб келган мусофирларни меҳмон қилгиси келар, саволларга қўмиб ташлашарди: — Ўзбекистонда ҳам азон қақирладими? Жаноза ўқиладими?

Алижон ака мустақиллик динга кенг йўл очганидан сўзлади. Ўзбекистонда минглаб мачитлар қурилгани, мадрасаларда талабалар ислом аҳқомларини урганаётганини сўзлади. Аллоҳнинг муқаддас қаломини Қўрьони Қарим ҳар бир мусулмон хонадонига иймон нурини соҳбатлиги учун шуқронлар келтирди. Ҳадиси шарифлар, қиссасул-анбиёлар ўзбеклар қалбига Қўрьон суралари монанд нур бўлиб қираватганлиги учун алҳамдулиллоҳ, деди:

Турони — замин тарихини яхши билган ватандошимиз Абдумутал Андижоний чўқур бир хўрсиниб олиб деди, — Ҳа, яратганга беадад шуқронлар қилинг, Алижон, отамизни уйдан бир дона хатфият чиққани учун қамаб юборишган экан...

Иордания билан Саудия Арабистонининг чегара шаҳри Табуқ. Бу ердан уларни ўзига умид қолдузи бўлиб қорлаган муқаддас шаҳар нафаси келаятгандай. Қалблар тўлқинлар, беихтиёр йиги келарди.

— Азиз муътабар маконга келганимиз ростми, Алижон ака?

— Рост, йигитлар, муборак бўлсин келганимиз, — мижжаларидаги ёшни артади, у киши.

Хужжатларни чегарачиларга топширишди. Бир кун ўтди, икки кун...

Наҳот биз — гуноҳкор бандаларининг етдим деганда ноумид қилсанг, эгам?

...Табукда учинчи тонг ҳам отди. Чегарачилар на ҳа, на йўқ деган жавобни беришди. Кошки тил билишса... Оҳлари худога етди, қайдандир рус тилини биладиган фаластинлик топилди. Унга бор гапни тушунтирдилар. Фаластинлик чегарачилар манзилгоҳига кириб, муаммони ойдинлаштириб чиқди.

— Чегарада ҳамма иш компьютерлаштирилган. Компютер хотирасига Ҳажга пиеда, туяда, автомобилда ўтган, деган ёзув киритилган-у, даррожа — велосипед ёзуви йўқ экан. Жиддага Вазирлар Маҳкамасига сўровнома юборишди. Бутун жасад келади...

(давоми 5-бетда)

(Давоми.Боши 4-бетда)

Кўп ўтмай чегарачилар, уларнинг зобити югуриб келишди. Туркистонлик мусофирларни ураб олишди. Жиддадан хушxabар келган, уларнинг йўллари очик эди, араблар кўй сўйдилар.

Чегарачилар бошлиги аввал Камолиддин, Рустам, охир Алижон aka билан йиглаб хайрлашаркан, фаластинлик хайрон бўлиб сўради:

— Буларку мусофир, йўллари очилганидан шод йиғлашпти? Сен нега йиғлайсан?

— Мен 45 ёшга кирдим, ҳали Каббага насибам қўшилгани йўқ. Эй, мусофир, Каббада мен учун ҳам дуо қилгинки, Худо насибамни қўсин...

Мадинагача 850 километр. Бошлик, қийналиб кетасизлар, автобус бераман, деди.

— Иннама амали би ният, — ниятим шу ҳолда кириб бориш, дея рад этди, Алижон aka.

Хуллас, автобусда маълум йўлгача олиб бориб қўядиган бўлишди. Даррожаларининг ҳам бўлари бўлган, «таъмирла» деб турарди. Чегарачилар бошлиги уларга автобус ажратиб, апелсиндан тортиб кока-колагача емакни машина орқасига тўлдириб қўйибди. Мусофирлар унга қандай миннатдорчилик айтишни билишмайдиган, оқибатнинг одамгарчилигининг бунчалар улўғлигидан бошлари кўкка етиб йиғлайдилар, холос.

Мадинага 20 километрлар қолганда уларни тумонот одам кутиб олди. Мўҳожир ватандошлар рамақижон велосипедларни кўзга сўртишди, она тупроқ бўйи келиб турган ватандошлари кўксига бош қўйишди. Зукко ва одамохун ватандошимиз Абдуқодир Марғилоний уларга меҳмонхонадан ажратилган жойни кўрсатиб чиқиб кетди. Уст-бошлари бир аҳвол, бир-бирларидан сўрашса, бориўғи 20 доллар пуллари бор экан. Бу пулга қайси бирига уст-бош қилишди? Пайгамбарларимиз равзаларини зиёрат қилиб қайтишди, хоналарига кириб, хайратдан ёқа ушлашди: бошдан оёқ уст-бош, ўлчамлари худди буюртирилгандай. Абдуқодир Марғилоний тўхфаси дейишса, у куши ўлчамларини сўрагани йўқ. У киши ҳам ёқаларини ушлаб, шу билан иккинчи марта бундай мўъжизани кўрапман, деди.

— Бу яратганининг ҳиммати...

Худонинг борлиги исбот этиш номуриддан покдир,

Чироқ ё шам билан излаб топилур нарсамас офтоб...

Мирзо Бедилнинг бу ҳикмати уч мусофир учун айтилгандай эди, гуё!

Минкотда устларига эҳром қийиб, «лаббайка»ни бошлашди, гуноҳга ботган Одам сафиуллоҳ монанд ёш тўкарди мусофирлар. Бани Одам насли, Иброҳим ҳалиллуллоҳ, сарвари олам, Муҳаммад Мустафо саллолоҳу алайҳи вас-салам уммати гуноҳларидан покланиш учун «Оллоҳумма лаббайка, лаббай» демакда эди...

Сўхбатимиз сўнггида Ҳожи аканинг қизлари Мавжудохон, каминанага обизамзам тутди. Ҳожи aka ўрнимдан туриб, қиблага қараган кўйи муқаддас сувдан ичишим жойизлигини айтдилар. У киши дуога қўл очдилар, мен ният қилдим:

— Покланиш бахтини ҳар биримизга насиб айла!
— Омин!

Маҳфуза УСМОНОВА

Хурматли газетхонлар!

Тахририятимиз ходимлари турли мавзулардаги ранг-баранг мақолаларни сизларнинг ҳукмингизга ҳавола этиш мақсадида тинмай изланишдалар. Газетамизнинг янада ўқимишли бўлиши эса кўп жиҳатдан сизларга ҳам боғлиқ. Ахир «қарс икки кўлдан чиқади», дейишади. Шу боис газета ҳақидаги фикр-мулоҳазаларингизни ўрганиш мақсадида қуйидаги сўровномани тайёрладик.

1. Иسمи шарифингиз.
2. Ёшингиз.
3. Касбингиз.
4. Манзилингиз.
5. Газетамизга обуна бўлганмисиз ёки сотиб олиб ўқийсизми?
6. Газетамизнинг барча сонларини ўқиб борасизми ё фақат айрим сонларини?
7. Сондаги ҳамма мақолаларни қолдирмай ўқиб чиқасизми ёхуд кўз югуртириб чиқиш билан кифояланасизми?
8. Ўқиган мақолаларингиздан қайсилари сизга манзур бўлди?

9. Қайси мақолалардан қониқмадингиз?

10. Яна қандай мавзуларда мақолалар ўқишни истардингиз?

ХАТЛАРИНГИЗНИ КУТИБ ҚОЛАМИЗ, АЗИЗ ГАЗЕТХОНЛАР.
«ОИЛА ВА ЖАМИЯТ» ТАХРИРИЯТИ

МАСЛАХАТЛАР

Таомлар тайёрланганда картошка тез пишсин десангиз, таомга бир ош қошиқ маргарин қўшиб юборинг.

Лимон пўстлогини қўйқум бойлаган идишда 10 минут қайнатсангиз бас, идиш қўйқумдан тозаланади.

Даструмолчани ювиш олдидан туз солинган совуқ сувда ивитиби қўйсангиз, яхши тозаланади.

Хамир маҳсулотларини қовураётганда ёққа бир чой қошиқ сирка солинса ва олов баланд бўлса, масаллиқ кўп ёғ шиммайди.

Уст томони ялтираб қолган газлама либосларни сирка суви аралашмага ботириб, сўнгра тозаллагич билан артилса, ялтириши йўқолади.

Қўлингиз териси гадир-будир дағал бўлса, қўлни ҳафтаси-

га бир марта картошка қайнатилган сувда, тузланган карам шарбатига ванна қилиб, сўнгра қўл терисига ёғли крем суртиб уйқуга ётишдан олдин ипдан тўқилган қўлқоп кийилади.

Оёқ товонида майда ёриқлар пайдо бўлганда календуладан ёки далачай ва кичикти ўтдан тайёрланган ванна қабул қилиш керак. (1 литр сувга 2 ош қошиқ аралашма солинади).

4 қошиқ коньяк ва бир донна тухумни яхшилаб аралаштириб сочга суртилиб, сочқ билан 20-25 минут ураб қўйилади. Кейин соч илиқ сувда ювилади. Бунда сочингиз чиройли ранг олиб, жилоланади.

ТАДБИРКОРЛАР, КОРХОНА, ТАШКИЛОТ, ФИРМАЛАР ВАКИЛЛАРИ, ФУҚАРОЛАР ДИҚҚАТИГА!

«Оила ва жамият» газетаси мухлисларга бой оилавий ҳафталик газетадир. Шунинг учун реклама, эълон ҳамда билдирувларингизни «Оила ва жамият»да чоп этсангиз, тезда ҳолатингиз амалга ошиб, ишончли шерик топишингиз мумкин.

Реклама ва эълонлар энг арзон келишилган нархларда қабул қилинади.

Бизнинг манзил: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кучаси, 32-уй, «Оила ва жамият» газетаси. Телефон: 36-54-80.

ТАБРИКЛАЙМИЗ!

Азиз буви-жонимиз Обидахон ҲАКИМОВА!

Сизни қўлуғ 70 ёшингиз билан чин дилдан таб-

риклаймиз. Аллоҳ умрингизни узоқ, қадамингизни файзли қилсин, деб

ўғлингиз Кабиржон, келин-нингиз Сайёра ва набираларингиз

ОИЛА

39 ЁШДА

Тошкентлик, уй-жойи бор, ичмайдиган, чекмайдиган, турмушидан ажралган мўмин-мусулмон киши. Ёши 35 ёшгача бўлган аёл билан танишиш истайди. Болаларни жуда севади. 1-2 та ёш боласи бўлса ҳам майли. «Оила-434» мактубларингизни кутайди.

52 ЁШДА

Тошкентлик, оғир-вазмин, диёнатли киши. Турмуш ўртоғи қаёқда. Фарзандларидан тиниб-тинчиган, иқтисодий-маънавий тула-тўқис. Фақат ўзига муносиб умр йўлдош истайди. «Оила-435».

Яхши ният билан турмуш қуршини истаб тахририятимизнинг «Оила» бўлими-

га мурожаат этган «Оила-319, 330, 360, 383, 382, 378, 366, 355, 353, 329, 328, 292 тартиб рақамидagi абонентлар мактубларингизни олиб кетишларингизни сўраймиз.

ИЗОХ:

«Танишув» эълонининг баҳоси 100 сум, шунингдек, «табрик», «Узаро савдо» эълонлари қуйидаги тартибда белгиланган: 1 босма белгининг (харф, тилиш белгиси) баҳоси 60 тийин. Табрик сурати билан берилса, битта суратининг баҳоси 60 сум.

Ун кун муҳлат ичида бериладиган эълонлар икки баравар қиммат. Эълон учун туланидиган пулни почта ёки телеграф орқали ўтказиш йўли билан қуйидаги манзилга жўнатиш: Тошкент-78, Матбуотчилар кучаси, 32-уй, «Оила ва жамият» газетаси тахририятига. Ҳисоб рақамини: 002609733 МФО 172612318 кор 300166018. Саноат қурилиш банкнинг Шаҳристон бўлими.

Эълон ва табриклар тахририятда ҳам қабул қилинади.

Бир кам дунё

МУҲАББАТ ФАСЛЛАРИ

Туйдан олдин (биринчи фасл).
Йигит ҳам, қиз ҳам ширин ҳаёллар оғушида энтиқиб, ўзларини гуёки еттинчи осмонда учиб юргандек ҳис қилишарди. «Қандай бахтлиман-а! Бу дунёда мени ҳаммадан азиз билгувчи Сухроб акам бор», Элноранинг кўз қарашларидан шу гапни ўқиб олиш мумкин эди. «Бахтим бор экан, тақдир менга шундай гузал, шундай хушалоҳ кизни дучор этди», йигитнинг кўзлари шодликдан порлайди.

«Элнора, сизни ўйлаб кечалари ухломмай чиқаман», бу йигитнинг дилидан кечган сўзлар. «Мен ҳам», буниси энди қизнинг унсиз айтган жавоби. «Тушларимда фақат сизни кўраман», йигитнинг кўзлари шу маънода боқади. «Мен ҳам», бу қизнинг кўзларида акс этган жавоб.

Иккови истироҳат боғида қўл ушлашиб кезиб юришар экан, орзуларнинг парку булутлардек оппоқ қанотида ҳаёлан учиб, келажак режаларини туздилар.

— Сиз нафақат уйимнинг чарогон этгувчи бекаси, балки кўнглиминг бир умрлик эркаси ҳам бўлиб қоласиз, — деди йигит қизини кўларини қисиб. Қизнинг юзлари лопларанг тусга кириб, ерга қаради.

— Тақдирнинг бизга аталган энг

яхши кунлари ҳали олдинда, — энтиқиб сўзлайди йигит. — Шундай эмасми, Элнора?

Қиз тасдиқ маъносида унсизгина бош иргайди...

... Қизнинг туғилган куни. Йигит қулида бир қучоқ турфаранг гуллар билан уни институт яқинидаги бекатда кутиб турибди. Ниҳоят, қиз кўринди. «Табриклаيمان», деди йигит унга гулларни тутиб. Сўнг чўнтағидан бежирим қўтича чиқарди. Унинг ичидаги қўл соатнинг орқа қопқоғига «Кўнглимнинг эркаси Элнорамга!» деб ёзилган эди...

Туйдан сўнг икки йил ўтиб (иккинчи фасл)

Элнора ишдан келиб кийимларини алмаштирди-ю, овқатга уннади. Ҳали пивэни қовуриб улгурмаган ҳам эди, эшик кўнгириги жиринглади. Эшикни очиб, остонада ширакайф ҳолда кўзи сузилиб турган эрини кўриб «янами?» деган уй лоп этиб ҳаёлидан ўтди.

— Намунча эшикни очишингиз қийин бўлди? — Сухробнинг «сиз» сирашида кесатиқ оҳанги сезилиб турарди.

— Уйга қира қолинг, қўни-қўшнларнинг кўзи тушса уят бўлади-я.

— Ҳо-о, ҳали биздан уяладиган, ор қиладиган бўлиб қолдингизми?!

— Унақа демоқчимасдим...

— Бўлди, гапни қупайтирмай овқатингни олиб кел, итдай очман, — деди Сухроб меҳмонхонага кириб диванга чўзилар-чўзилмас.

— Иссиққина чой ичиб турунг, унга овқат ҳам пишиб қолади.

— Мен келгунча овқатни тайёр қилиб қўйсанг ўласанми, хе ўша...

Яна бир оғиз гапирса оловга ёғ сепгандек бўлишини сезган Элнора кипригида томчи-томчи ёш билан ошхонага кириб кетди. У чой олиб чиққанида эри аллақачон пишиллаб ухлаб ётарди. «Наҳотки, икки йил ичида одам шу қадар ўзгарса, — ички бир хўрсиниқ билан ўйга толди Элнора. — Одамлар йиллаб умид ва ишонч билан ашайдилар. Ўн, ўн беш йил ўтиб фарзандлик бўлаётганлар ҳам борку! Бизнинг тўйимизга эса энди икки йил бўлибди. Алла-қачон «қисир сигир» деган ҳақоратларни ҳам эшитишга улгурдим. Ҳеч бўлмаса бугун-туғилган кунимда бир оғиз ширин сўз эшитарман дегандим, қайда унинг ўрнига...» Элноранинг юзини ювиб ташлаётган кўз ёшларининг бир томчиси қулидаги соатнинг ойнасига томди. Соатнинг орқа қопқоғига эса «Кўнглимнинг эркаси Элнорамга!» деб ёзилган эди...

Даврон БЕК

ДЕРАЗА

ПОГОНЛИ ПЕДАГОГЛАР

Россиянинг Чита вилоятидаги баъзи мактабларда ҳарбий формадаги ўқитувчиларни учратиш одатий ҳолга айланиб бормоқда. Байкалорти ҳарбий округининг хизматчилари бўлиш бу зобитлар ўзлари истикомат қиладиган гарнизонлардаги мактабларда ўқитувчилар этишмаётганлиги сабабли ўқувчиларга дарс бераётти. Маҳаллий маъмурият илтимосига қура округ бирлашмаларидан бирининг қумондони Анатолий Зайцев бу ҳақда фармойиш чиқарди. Погонли ўқитувчилар сафига олий ўқув юртларини битириб ҳарбий хизматга қақирилганлар ва ўқитувчилик малакасига эга бўлган прапоршиклар кирасига бўлди.

ЭГАСИГА СОДИҚ ИТ

Англиянинг Лидс шаҳрилик Рик Харрисон бўш вақтини қурупқ ити билан ўтказишни хуш қўради. Ит ҳам эгасининг истагини доимо бажаришга шай. Эгаси ишдан қайтганда унинг уйда қиядиган шиппагини келтириш итининг энг сеvimли машғулот. Яқинда Р. Харрисоннинг туғилган кунига хотини янги шиппак совға қилди. Эгасини иш хонада қийиш учун олиб кетди. Иккинчи кун ишхонада шиппагини ўқотган Р. Харрисон кечқурун ишдан қайтганида хайратдан ёқа ушлади. Итининг содиқлиги 8 км узоқликда жойлашган ишхонадан эски шиппакни олиб келишга мажбур қилганди.

ЭНГ КАТТА ЧАҚАЛОҚ

Мексиканинг Кинтана-Роо штатида туғилган чақалоқ бутун Америка матбуоти саҳифаларида шовшувга айланди. Аниқланишича унинг оғирлиги 7 кило-ю 200 граммни ташкил этаркан. Мексикалик шифокорлар нафақат Мексикада балки бутун Лотин Америкасида бундай чақалоқ биринчи бор туғилиши эканлигини таъкидлашмоқда.

ЯНГИ ГАЛАКТИКА

Америкалик астроном олимлар биздан жуда ҳам узоқда жойлашган, ҳали маълум бўлмаган галактикани кашф эттишти. У бизнинг ердан 14 миллиард ёруғлик йилга тенг узоқликда жойлашган экан.

БОЛА УЧУН МУҲИМ ОЗУҚА

Германия ҳукумати хотин-қизларга қарата «Оналар болаларини қукрак сuti билан озиқлантиришлари керак»лиги ҳақида муурожаатнома қабул қилди. Энди болалар учун озиқ-овқат ишлаб чиқарадиган корхоналар озуқа солинадиган идишларга «Бола учун она сuti муҳим озуқа» деган давватни ёзиб қўйишлари шарт.

ЗАНЖИРЛАН-ГАНДЕК

Жанубий Калифорнияда суд ба-логатга етмаган қизни магазиндан ширинлик ўғирлагани учун бир ой мобайнида онаси назоратида бўлиши ҳақида ҳукм чиқарди.

15 ёшли Тони энди 38 ёшли онасидан бир ой мобайнида бир дақиқа ҳам ажралиши мумкин эмас. Агар бунга амал қилинмаса унинг онасига бир ойлик қамоқ жазоси берилиши мумкин.

Хорижий матбуот хабарлари асосида тайёрланди

Навоий вилоятидан хабарлар

БЎЗЧИ БЕЛБОҚҚА ЁЛЧИЙДИ

Конимех туманидаги Маданият жамоа хўжалигида қорақўл теридан қалпоқ тикадиган цех иш бошлади. Илгари қорақўл териларини чўпон-чулқилардан арзон гаровга олиб кетадиган тижоратчилар конимехда тикалаётган қалпоқларни қўриб хайратдан ёқа ушламоқда.

ВИЛОЯТДА ЯГОНА

Яқинда Зарафшон шаҳрида бир кунда 350 кишига тиббий хизмат кўрсатиб қўриқдан ўтказадиган болалар поликлиникаси ишга туширилди.

Айтиш жоизки, бу шифо масканидаги барча тиббий ускуналар хориждан келтирилган. Марказий қон бошқармаси ушбу харажатларни ўз зиммасига олди.

МАШИНА МУБОРАК, РОЗИЯ ОПА!

Ўтган йилнинг охирида Навоий вилоят матлубот ҳиссасдорлик жамияти Украинадаги «Алатоуог» корпорациясидан мол айирбошлаш йўли билан уч юзга яқин «Таврия» русумли енгил машиналарни келтирганди. Вилоят хокимининг қарорига асосан ана шу машиналардан бири «Соглом авлод

учун» халқаро ҳайрия жамғармаси Навоий бўлимига ҳайрия тариқасида берилади. Жамғарманинг вилоят бўлими директори Розия Тулякова машина қалитини тантанали вазиятда қабул қилиб олди.

ХАЙДАР АКА ЁЛГИЗ ҚОЛМАЙДИ

Ўтган йилнинг декабр ойида Хайдар ака Латипов хонадонидида бахтсиз ҳодиса туфайли ёнгин чиққан эди. Кармана шаҳар ҳокимлиги ва шаҳардаги 16 та маҳалла қўмиталари Хайдар акага ёрдам қўлини чўзишга шошилдилар. Ёрдам тариқасида у кишига 20300 сўм, бир қанча қурилиш материаллари берилди. Маҳалла фаоллари навбатма навбат ҳашар уюштириб уйни ҳам қисқа фурсатда тиклашди. Хайдар ака ҳамшаҳарларининг бегараз ёрдамидан миннатдор.

ЖАҲОН ТАН БЕРДИ

Мустақилликка эришганимиздан бери ўтган давр мобайнида Навоий металлургия комбинатида ишлаб чиқарилаётган олтиннинг сифати жаҳон миқёсида икки марта тан олинди. Жумладан, ўтган йил якунига қура Испанияда энг яхши савдо тамғаси учун бериладиган соврин ҳам навоийликларга насиб этди.

Маҳмуд МАРДИЕВ

ЛОҚАЙДЛИК

...Пойтахтимизнинг Юнусобод даҳасига қатновчи 72-автобусда дам тирбанд. Ким нима ташвишда-ю лекин урта эшик ёнида турган, тоғни урса қалқидиган сўқсўрдай йигитнинг бежо ҳаракатларини қўриб... ғазабим қузиди. Сўқсўрдай йигитнинг кўллари гоҳ у, гоҳ бу чўнтақдан «ризқини» терарди. «Ишбилармон кўллар» тоғланига қаноат қилмади-ми, ё кўнгли тулмаланиб, ургича бола йўловчилар орасига сўқилиб кирди, зўрга оғида турган онахон олдида келди. Ва онахон чўнтағидан дастурмолчага уралган ниманидир олиб чўнтағига солди.

«...Қани пул узатингизлар», чипта текширувчи аёлнинг сўзларини эшитиб онахон чўнтағига қўл солди. «Қизим, пулим ва гувоҳномамни ўғирлашибди», деди маъусланиб.

— Чикқандан сўнг пулини тулангда...

Онахонни ҳилолатдан қутқариш учун иккита чипта олиб бирини у кишига бердим.

Менинг ҳаракатларимни қўриб пулдор деб ўйладими, ё сендек адолатпарварнинг бир таъзини бериб қўй, дедими, ҳар қалай йигит менга яқинлашди. Буниси сезиб «Менинг анави онахоникига ўхшаш дастурмолчам йў», дедим жаҳл билан.

— Оғзингни ёп, йўқса узатингга ёмон бўлади, — деди йигит тилло тишларини кўрсатиб тиржааркан.

Ҳазабим қузиб унинг чўнтағига тезда қўл солдим у баяги дастурмолчани олиб онахонга узатдим... Йигит ёқамдан олиб бекатга судраб туширдим, юзюмга мушт урди. Бақирдим, лекин ҳеч ким эшитмади. Йўғ-э, эшитмаслигим мумкин эмас, фақат ҳеч кимнинг эшитгиси келмади, холос. Бояги онахонгиза дод-вой солиб ўртага тушди. Йигит эса бир зумда одамлар орасига ўзини уриб, қуздан йўқолди...

Мен йиғладим. Йўқ, яхшилар, танадаги жароҳатдан, оғриқдан йиғладим мен. Мен лоқайдлигимиздан, бепарволигимиздан куйиниб йиғладим...

Муҳаббат ИБРАГИМОВА

Бу ажиб дунё

«ТЕЗ АЙТИШ»ГА ШОШИЛМАНГ

Ирландия пойтахти Дублин шаҳрида олиб борилган тадқиқотлар натижасида «тез айтиш»ларнинг инсон соғлиғига зарар етказиши мумкинлиги аниқланди. Бирор «тез айтиш»ни ҳақиқатда ҳам тез айтишга тиришганда инсон миёсидаги қатқаларга зиён етар экан.

(Давоми. Боши утган сонда) Вазирлар булак ҳамма ҳайратланиб, жим қолди.

— Нега ҳайрон бўласизлар, — деди у қадаҳини ичиб бўшатиб, газак учун олмадан чайнайотиб, — Марғуба эр алмаштирибди, нима қилиб, шунга ҳам ота гури қозихонами? — Унинг оғзидан суви келиб кетди, ютини кўйди. Қирмизақ олмаданми, ёки Марғубанинг қилган ишига ҳаваси келиб кетди, билли бўлмасди. Лекин унинг бу изхори ошқорида маълум бўлди: — Бундан йигирма йилча аввал менда ҳам шундай бўлган эди: биринчи эрим мени уш талоқ бўлмасдан туриб, иккинчига тегиб кетган эдим. Ҳеч нарса қилмади-ку, агар гуноҳ иш қилган бўлсам, шунча йилдан бери яшаримиди, турт-та тураримиди, аллақачон улиб кетган бўлардим.

«Мана қандай пайдо бўлади ҳаромилар, гарчи ота-оналари тайин бўлатибди, — дедим ичимда, — барча касофату иллатлар, кут-бараканинг кутарилиши мана шундай ҳаромилар туфайли. Қил-гулини улар қилишадими, касрига бошқалар қолди».

Боринсиз, урқожон! — деди Марғуба Вазира унинг ёнини олганидан севиниб. — Шу гапиниз учун аяқинда Эмирхатун қилдиган сафаримга сизни шерик қилиб олганим бўлсин. Дастмаъна, бугун Андижондан олиб келган бўларимини сотсак, анча пул бўлади. Ҳам эйрат, ҳам тижорат қилиб келамиз, янги таниш-билишлар ортирмиш. Фахридин ака, уша шариатингиз сиз эркакларга айни бир пайт бир эмас, икки эмас, туртта жонини раво куради, биз аёллар зарурат юзасидан биттагина эрига бошқа биттагинасига алмаштириб олсак гуноҳми? Қани тенглик? Нима, айбимиз онадан аёл бўлиб туғилганимизми? Эркак бўлсин, аёл бўлсин, худонинг бир бандаси, дейсизлар-ку. Демак, сиз эркакларга раво бўлган ҳуқуқдан биз аёллар ҳам фойдаланишга ҳақликимиз.

Ахир, сиз аёллар онасизлар, инсониятнинг давомийлиги сизларга боғлиқ, — эътироз билдирдим мен.

— Буниси билан ҳозир менинг ишим йўқ, — деди Марғуба узиникидан қолмай. — Уш вақтда утасини тутиб, сиз айтган уша инсоният давомийлигига уш хиссамни қушиб қўйганам. Бундан бугунга факат ўзим учун яшамокчимман. Тўғрисиш шунда. Тананг-да сувинг борида яшаб қолиш керак. Элиқдан кейин кимгаёқ керакман? Шафтолиққондек буриш қолсам керак. Танамдан сув қочган, мен учун яшашнинг қизиғи йўқ, қизиғи қолмайди ҳам. За-вқ-шафқисиз ҳаёт менга керакмас. Эллиқгача армонсиз яшасам бўлгани, ундан у ёғининг кераги йўқ менга.

Охиратни ўйламайсизми, Марғуба? — дедим мен оиламиз яшайдиган, негиз уш зотлар утмаган хонадонимизда бундай номакул гап-сузларга барҳам бериш мақсадиди.

Саволимдан Марғуба туюқчи кетди.

— Вой тавба, вой тавба, Си-

зам бинойидек динга берилган экансиз-а? Шундай улуг даргоҳда ишлайсиз-а? Мен сизни тушунган, замонавий киши деб билардим. Тагинма дугонам Еқутхоннинг улмаган жони. Урнида мен бўлсам...

— Йўқ, айтаверинг, гал келганде отангизнинг аяма деганлар, — дедим мен аччиғини ичимга ютиб.

— Замонавий аёл учун диндор киши билан яшаш мушкул, — Марғубанинг гапидан «Еқутхоннинг урнида мен бўлсам, сиз билан яшамасдим» деган маъно англашилди.

Охират, охират дейсизлар. Охират уш йўқ нарса. Одамларни қурқитиш учун охиратни ўйлаб топилган, ҳолос. Хўп, қани менга айтинг-чи, ким у дунедан қайтиб келибди?

Менга биттагина мисол келтиринг-чи? Келтиролмайсиз. Демак, у дунё дегани хомхавл. Фақат бу дунё бор. Мен шу дунёнинг одамиман. Шу дунёда яшаб олишим керак, вақт эса ганимат.

— Маъли, майли, шу дунёда билганингизча яшанг, — дедим мен. — Унақа кесатик қилмаг-да, акажон, — деди Марғуба «акажон» сузига атайин салбий маъно қўлаб.

— Аввал анови заҳар-заҳумдан қўйинг, кунглим бугун жуда тортиб қолди, сувдек кетяпти. Кейин мен фикримни сизга исботлаб бераман.

Мен пилбага ароқ қўйиб, шилани бўшатдим, ароқ бу гал пилланинг яримдан сал ошди, ҳолос. Пилла аввалги даражада тулмади.

Мен сизга «ароқдан келтирасизми?» деган маънода ишора қилдим. Бунга Марғуба сезиб қолди.

Урмиш, Еқутхон, — деди у, — ҳозирча уч бўлади. Агар кўп-лиг тусанг қолса, мана коняк турибди, буям бўлавереди, иккисиям бир-гир-ку.

— Мен Вазирага қўймоқчимман, — дедим мен.

— Менга жиндек конякдан бера қолинг. Мана, олма бор, олма билан коняк ҳам яхши кетавереди, — деди Вазира қадаҳини менга узатиб.

Мен унга қадаҳини тўлдириб қонякдан қўйиб узатдим.

Марғуба ва Вазира ичишди, қолганлар томошабин бўлиб кузатдик. Бир пивадан гарч этиб тишлаб газак қилди, иккинчиси эса олмани карчилиб олиб бошладди. Лекин булар Бонулар Марғубани берилиб тингашлар, ўйларига қайтишни ҳам унутгангандек эдилар. Бу орада Шохиджа уҳлагани уш хонасига утиб кетди. Утаётганида Марғуба гапиратган эди, менга таъкидлаб қўраганини ҳолда унга бурнини бир жийриб қўйди, бунинг маъносини мен тушундим, тушунганимни сезиб Шохиджа жимгайди. Шохиджа иккинчи бир-биримизни имо-ишоралар орқали яхши тушунамиз. Шохиджа инган, қўп гапирган одамни ёмон куради, шу сабабли Марғубани жини ектирмайди. Шохиджанинг бурнини жийриб ўтиши «Бу зама-

чуруқ ичволиб, бошингизни қотиряпти-я», деган маънони билдирар эди.

— Фахридин ака, сиздек динга берилган кишилар «Нихон ундай бўлиши керак, бўлиши керак», дейсизлар, шариатни пеш қиласизлар, — дея гап бошлади Марғуба.

— Бу гаплар аллақачон менинг чунтақларимдан тушиб қолган. Ахир, мен эл ичиде юрарман, вилоят, шаҳар, туман миқёсидеги юқори табаклар орасида ҳам бўларман. Чет элларни қўя турайлик-да, республикамизда бормаган шахрим, бўлмаган қилгошим қолмаган. Турмушининг ласт-баландидан хабардорман, десам ёлгон бўлмайди. Нихонлар, никоҳланишлар ҳозирги кўнда неча

туру неча хил бўлишини мана мендан эшитинг.

— Қани, айтинг, жон қулгоғимиз сизда, — дедим мен узимниги, дарадаги бошқаларнинг ҳам қизиқшини ифодалаб.

— Мана, эшитинг, бўлмаска, — дея ҳикоя қила бошлади Марғуба. Мен факат бир-бир санаб утаман, изоҳлаб берсам, жуда чузиллиб кетди. Биринчиси: халпа-халол оила, яъни эр ҳам, хотин ҳам хивнат қўчасига қирмаган оила, бундай оилалар илгарги кўп бўлган дейишад.

— Ҳозир ҳам анқонинг уругидек қамеб бўлса-да, топилиб қолар, деб уйлабман. Ахир, юртчилик. Бирда бўлмаска, бирда топилиб қолар. Хул алмисокдан қолганлар бор, мулақо йўқолиб кетганам. Эскилик салқити учраб туради. Жуда яшовчан бўлади-да: ўзи эскилик салқитлари.

— Қайтаганга уша турмуш тарзи яхши эмасми, Марғуба? — сурадим мен.

Марғуба бир оз ўйлиб қолди, оғзидеги ошини ушқ чайнаб ютди-да, кейин жавоб қилди:

— Усмоқчиляписиз-а, Фахридин ака. Ҳаётнинг ҳув уша бошда, сизнинг йигитлик, менинг қизлик пайтимда бўлса, бошқа гап эди. Энди эса кеч. Утган умр қайтиб келмайди. Фахридин ака, биз ҳамма-миз у ёшдан утганмиз.

Мана, масалан, узимдан қиес. Мендек қўп-қўп курган одам факат биттаси билан умрининг охиригача яшаб ўтишлигини энди хатто тасаввур ҳам қилолмайди.

— Лекин туй қуни келин-қуввини қўша қаринлар, деб дуо қилишад, яхши тилаклар билдиришад, — деб Марғубанинг фикрини рад этмокчи бўлдим мен.

— Э, Фахридин ака-ей, осмонда юрасиз-а, бироз ерга тушинг-да, — деди Марғуба. — Ахир, дуо билан иш битса, ҳамма яхши тилаклар ушалса, олам гулистон бўлиб кетарди-ку. Бошқаларни билмайдим, у, шахсан мен ўзим биргина қўз очиб қурганим билан яшаб ўтиш-

қилман, уланаман, деб ният қилиб, унинг қўлига йигирма совлиқ қўйим, эшатим, итимни қолдирдим. Бунга билдирган кексаларимиз бор...

Қуриб турганларингиздай бир овғимдан ажралиб, урушдан қайтдим. Афсуски, қўйларимни сураб неча бор борганимда ҳам мана шу моли мардумур марҳум тонди. Аҳ-волимга раҳм қилмади. Гувоҳларни тан олмади. Қўлтиқтаёкда юриб, хат ташувчилик қилиш қийнаб қўйди. Ҳеч бўлмаганда эшагини бер, деганимда таёқлаб қўвди», деб йиглаб юборди. Марҳум маҳтал бў-

ни истамасдим. Унда ҳаётдан бу қадар лаззат олмаган бўлардим-да, ўз ҳаётимдан жуда розиман, шу менга ёқди.

— Мен шу фикрга тўла қўйиларман, — деди Вазира. — Унда ҳаётнинг қизиғи қолмасди. Менинг хозирги ҳаётим жуда қизиқарли. Худди байрамлардагидек утмоқда.

— Байрамлар бир қуни тугайди, — дедим мен. — Эҳ, барбери сизларга тушунтириб ўтиришимдан фойда йўқ. Қарашларимиз бошқа-бошқа экан. Майли, сизингизда давом этинг, Марғуба.

— Яхши, давом эт, десангиз, давом этаварман, — деди Марғуба.

Иккинчиси: эр хотинга хивнат қилган, лекин хотини бундан беҳабар қолган.

Вазира шовилиб сузлаб юборади: — Менинг биринчи эрим ер юттур менга хивнат қилиб юрган, мен бундан беҳабар қол-

ганман. — Вазира, сўзимни бўлмаёй эшитинг. Гапингиз бўлса ичингизда сақлаб тура туринг, мен сўзимни тугатган, сиздан эшитамиз, хўпми? — деди ачиниб келиб Марғуба.

Хўп, хўп, — деди Вазира.

Марғуба давом этди: — Уша хотинига хивнат қилган эр уйнаши олдида бир-икки марта бораган, қўнғилига уриб, қатнамай қўйган, чунки уйнаши уни ўзига илти олмаган-да. Кейин ўз хотини билан яшайверди.

— Менинг биринчи эрим яшамарур шундай қилмади, йўлдан қайтмади, — деб юборди беҳитиер Вазира. — Кечирасиз, Марғуба, бўлди. Энди сизингизни бўлмайман.

Марғуба Вазиранинг сузига парво ҳам қилмай давом этди:

— Учинчиси: эр хивнат қилмаган, лекин хотини унга хивнат қилган, бундан эр боқийш беҳабар. Лекин хотини уйнашдан уш қутган даражада лаззат ололмай, тезда ундан воз кечадди. Эрининг афзаллигини биларди, ҳеч нарса бўлмагандай эри билан яшайверди.

— Ҳаётда мана шунчаки бир марта адашиб, кейин тўғри йўлга тўғри олган аёллар учраб туради, — деди Лобар.

Шу пайт дилимдан «Лобарнинг узи ҳам шундай аёллардан бири бўлиши мумкин» деган фикр ўтди, балки адашавтандирман.

— Туртинчи: эр хотинбоз, бу йўлдан қайтишни ўйламайди ҳам, хотини эса халпаи халол аёл, — деди Марғуба. — Лекин аёл боқийш эрим бир кунмаса бир кун инсофга келиб қолар деган умидда яшайверди.

Абдуқаҳор ИБРОХИМОВ УЙҚУ КЕЛМАС КЕЧАЛАР Романдан парча

туру неча хил бўлишини мана мендан эшитинг.

— Қани, айтинг, жон қулгоғимиз сизда, — дедим мен узимниги, дарадаги бошқаларнинг ҳам қизиқшини ифодалаб.

— Мана, эшитинг, бўлмаска, — дея ҳикоя қила бошлади Марғуба. Мен факат бир-бир санаб утаман, изоҳлаб берсам, жуда чузиллиб кетди. Биринчиси: халпа-халол оила, яъни эр ҳам, хотин ҳам хивнат қўчасига қирмаган оила, бундай оилалар илгарги кўп бўлган дейишад.

— Ҳозир ҳам анқонинг уругидек қамеб бўлса-да, топилиб қолар, деб уйлабман. Ахир, юртчилик. Бирда бўлмаска, бирда топилиб қолар. Хул алмисокдан қолганлар бор, мулақо йўқолиб кетганам. Эскилик салқити учраб туради. Жуда яшовчан бўлади-да: ўзи эскилик салқитлари.

— Қайтаганга уша турмуш тарзи яхши эмасми, Марғуба? — сурадим мен.

Марғуба бир оз ўйлиб қолди, оғзидеги ошини ушқ чайнаб ютди-да, кейин жавоб қилди:

— Усмоқчиляписиз-а, Фахридин ака. Ҳаётнинг ҳув уша бошда, сизнинг йигитлик, менинг қизлик пайтимда бўлса, бошқа гап эди. Энди эса кеч. Утган умр қайтиб келмайди. Фахридин ака, биз ҳамма-миз у ёшдан утганмиз.

Мана, масалан, узимдан қиес. Мендек қўп-қўп курган одам факат биттаси билан умрининг охиригача яшаб ўтишлигини энди хатто тасаввур ҳам қилолмайди.

— Лекин туй қуни келин-қуввини қўша қаринлар, деб дуо қилишад, яхши тилаклар билдиришад, — деб Марғубанинг фикрини рад этмокчи бўлдим мен.

— Э, Фахридин ака-ей, осмонда юрасиз-а, бироз ерга тушинг-да, — деди Марғуба. — Ахир, дуо билан иш битса, ҳамма яхши тилаклар ушалса, олам гулистон бўлиб кетарди-ку. Бошқаларни билмайдим, у, шахсан мен ўзим биргина қўз очиб қурганим билан яшаб ўтиш-

қилман, уланаман, деб ният қилиб, унинг қўлига йигирма совлиқ қўйим, эшатим, итимни қолдирдим. Бунга билдирган кексаларимиз бор... Қуриб турганларингиздай бир овғимдан ажралиб, урушдан қайтдим. Афсуски, қўйларимни сураб неча бор борганимда ҳам мана шу моли мардумур марҳум тонди. Аҳ-волимга раҳм қилмади. Гувоҳларни тан олмади. Қўлтиқтаёкда юриб, хат ташувчилик қилиш қийнаб қўйди. Ҳеч бўлмаганда эшагини бер, деганимда таёқлаб қўвди», деб йиглаб юборди. Марҳум маҳтал бў-

май қўйишад. Сенларнинг қўлингдан нима ҳам келарди. Додингни худого айтмайсанми? — деб керилиб юрганлар қилишларига яраша жазо борлигини ўйла-масдан дўқ, дагда-галар қилишад.

«Худо бандасини мукофотсиз ҳам, жазосиз ҳам қўймак экан, —

дейди кўпни курган кексалардан бири. — Қўзимиз билан курдик. Умрим

даланинг меҳнати билан ўтди. Не не раису бригадир, ҳисобчиларга дўқ келдим. Халолларига эҳтисол қўйди. Иймонсизлар охири-оқибатда уятга қилиб, элдан чиқди... Колхозларда илгарилари даромад ойма-ой эмас, йиллик қилиб, яхлит бериларди. У йилгиси бу йилга амал-тақал бўлиб борарди. 60-йилларда бир ҳисобчи бригадир билан сал мунозара қилганим учун бир йилга, ишонсизим, 2 (икки) сум даромад ёзиди. Бир қоп уш уша пайтларда 12—15 сум турарди. Ойламдаги олти оғзининг «ейман-ичаман» деганидан жуда қийналганман. Лекин ҳеч кимга шикоят қилмадим, ариза кутариб, чопмадим. Дилимдан ўқсиб-ўқсиб, худого солдим. «Мени азобга қўйганларнинг абгор бўлганини қурайин

— Хотинбоз эркакни гўр тузат-маса, узича тузалмайди, — деди Бону гўе узига ўзи гапиргандай қилиб.

Шу пайт дилимдан «Балки Бонунинг эри шундай хотинбоз бўлганими?» деган фикр ўтди. Тагин ким биларди дейсиз.

— Бешичиси: эр ҳалол, хотин бузуқ, бу йўлдан қайтишни ўйламайди ҳам, — давом этди Марғуба. — Олтинчиси: эр хотинбоз, лекин бу қилишини хотинидан яшириб келлади, хотини эса «Эрим рисоладиги эр» деб ҳисоблайди, бу ҳақда дугоналарига, хатто билмай эрининг жазмаларига ҳам мақтаниб гапириб юради. Содда, гўл аёл-да, эрини билмаска, нима қилиш ахир. Еттинчиси: хотини олдида уйнашига телефон қилишлар у ёқда турсин, хотинига уйнашини мақтаб, хотинини ҳурловчи ноинсоф эр-каклар ҳам бор. Хотини гинг деб қурсинчи, е уласи қилиб қалтаклайди, е «уйдан ҳайдаб юбораман» деб қурқитади. Химоячиси, касб-кори, борарга жойи йўқ муштираб хотини шу дўзахда яшашга мажбур. Сақкинчиси: хотин бузуқ, лекин бу қилишини эридан яширади. Эр боқийш «хотиним вафодор, хотиним менга садоқатли» деб қўнғилини тўқ қилиб юраверди. Хатто бу ҳақда билмай хотинининг жазмаларига ҳам мақтаниб сузлайди. Улар гўл эр устидан иллариди қилишад, у хотин билан учрашганлариди эса «Сутак эринг билан учрашиб қолдим, сени мақтайдими, у хўмлар» деб масҳаралаб қулишад. Бундай бузуқ хотинлар хизмат сафарлариди, дам олиш жойларида, уш шариҳда ҳам бузуқлик қилаверди, эрига эса «иш билан қўрибман», «фалончи билан иш юзасидан учрашдим» деган вақларни сабаб қилиб қурсадди, эрининг қўйини пуч ён-ғоққа тўлдириб, ишонтиради, хатто хивнат қилгани очилиб қўлишдан чўчимайди ҳам. «Бу бўлмаска бошқаси-да, нима, ондан уларимиди», деб пинагини буз-майди.

— Буниси билан ҳозир менинг ишим йўқ, — деди Марғуба узиникидан қолмай. — Уш вақтда утасини тутиб, сиз айтган уша инсоният давомийлигига уш хиссамни қушиб қўйганам. Бундан бугунга факат ўзим учун яшамокчимман. Тўғрисиш шунда. Тананг-да сувинг борида яшаб қолиш керак. Элиқдан кейин кимгаёқ керакман? Шафтолиққондек буриш қолсам керак. Танамдан сув қочган, мен учун яшашнинг қизиғи йўқ, қизиғи қолмайди ҳам. За-вқ-шафқисиз ҳаёт менга керакмас. Эллиқгача армонсиз яшасам бўлгани, ундан у ёғининг кераги йўқ менга.

Охиратни ўйламайсизми, Марғуба? — дедим мен оиламиз яшайдиган, негиз уш зотлар утмаган хонадонимизда бундай номакул гап-сузларга барҳам бериш мақсадиди.

Саволимдан Марғуба туюқчи кетди.

— Вой тавба, вой тавба, Си-

неда қиргин бир кун ҳам тухтамаган бўлар эди.

Ношукур кимсалар очкўздирлар. Афсуски, улар шундай эканликларини билмайдилар. Ўзларини билмаганликлари учун ҳам қўллариди бўлганидан қўра қўпроғини иста-диллар. Нафсининг кутқусига қўл бўлиб бошқаларнинг молига учун олайтирадилар. Макр йўлига ута-дилар. Муддаоларига эришиш учун ҳар қандай қабилқилдан қайтмайдилар. Ор-номус, инсонлик шаънини унутганларни эса қанча йиллар ўтса ҳам эл унутмайди.

Бировга бир ёмонлик қилган одам аслида узига ўш ёмонлик қилади.

Яратган Аллоҳ бандаларига ибрат бўлсин, дея ҳаммиса бунга курсатиб туради.

Бунга аниш учун андақкина ақл керак, ҳолос.

Сабр қилган ёмонларнинг жазога гирифтор бўлганига шубҳасиз гувоҳ бўладилар.

... Жаноза ўқилгач, мулла: «Марҳумнинг кимдадир қарзи бўлса айтсин. Уни қиймат қийноғига қўйма» деб жамоатга мурожаат қилганида икки қўлтиқтаёғини дуқиллатиб, бир овғи йўқ, ёши қирқларни қўралаган одам уртағ чик-қиб: «Биродарлар, мени биласизлар. Марҳум билан муносабатларимдан ҳам хам бандорсизлар. Урушга кетмасимдан илгари унга чўлқ ердამчи бўлганман. Бирлиқда қўй боқуанман. Урушга кетаётганимда эсон-омон қайтсам, уй-жой

либ қоллибди. Мулла унинг фарзандларига мурожаат қилибди. Моли мардумхўрлик қилган марҳумнинг қариндошлари, фарзандлари: «Қарзини қайтармасди» дейишди. «Бизлар тирик улдик. Эл ичиде изза бўлди» дея зор-зор йиглашди.

Алпазамонларда бўлиб ўтган бу ҳодиса факат одамлар: «Бир ёмонлик из ёмонлик бўлиб охири-оқибат қайтади», деб ҳали-ҳанузгача эслашад.

Тириклик — ҳар бир банда учун синов майдони. Узини билмаган айрим кимсалар ўзларини бу майдонда абадий даву-даврон сурадиғанда бўлишад. Улар бирор амал қурсиғига ўтириб олишад: «Давринг келди, сир беғим» дейишди, одамларни назар-писанд қил-

май қўйишад. Сенларнинг қўлингдан нима ҳам келарди. Додингни худого айтмайсанми? — деб керилиб юрганлар қилишларига яраша жазо борлигини ўйла-масдан дўқ, дагда-галар қилишад.

«Худо бандасини мукофотсиз ҳам, жазосиз ҳам қўймак экан, —

дейди кўпни курган кексалардан бири. — Қўзимиз билан курдик. Умрим

даланинг меҳнати билан ўтди. Не не раису бригадир, ҳисобчиларга дўқ келдим. Халолларига эҳтисол қўйди. Иймонсизлар охири-оқибатда уятга қилиб, элдан чиқди... Колхозларда илгарилари даромад ойма-ой эмас, йиллик қилиб, яхлит бериларди. У йилгиси бу йилга амал-тақал бўлиб борарди. 60-йилларда бир ҳисобчи бригадир билан сал мунозара қилганим учун бир йилга, ишонсизим, 2 (икки) сум даромад ёзиди. Бир қоп уш уша пайтларда 12—15 сум турарди. Ойламдаги олти оғзининг «ейман-ичаман» деганидан жуда қийналганман. Лекин ҳеч кимга шикоят қилмадим, ариза кутариб, чопмадим. Дилимдан ўқсиб-ўқсиб, худого солдим. «Мени азобга қўйганларнинг абгор бўлганини қурайин

— Хотинбоз эркакни гўр тузат-маса, узича тузалмайди, — деди Бону гўе узига ўзи гапиргандай қилиб.

Шу пайт дилимдан «Балки Бонунинг эри шундай хотинбоз бўлганими?» деган фикр ўтди. Тагин ким биларди дейсиз.

— Бешичиси: эр ҳалол, хотин бузуқ, бу йўлдан қайтишни ўйламайди ҳам, — давом этди Марғуба. — Олтинчиси: эр хотинбоз, лекин бу қилишини хотинидан яшириб келлади, хотини эса «Эрим рисоладиги эр» деб ҳисоблайди, бу ҳақда дугоналарига, хатто билмай эрининг жазмаларига ҳам мақтаниб гапириб юради. Содда, гўл аёл-да, эрини билмаска, нима қилиш ахир. Еттинчиси: хотини олдида уйнашига телефон қилишлар у ёқда турсин, хотинига уйнашини мақтаб, хотинини ҳурловчи ноинсоф эр-каклар ҳам бор. Хотини гинг деб қурсинчи, е уласи қилиб қалтаклайди, е «уйдан ҳайдаб юбораман» деб қурқитади. Химоячиси, касб-кори, борарга жойи йўқ муштираб хотини шу дўзахда яшашга мажбур. Сақкинчиси: хотин бузуқ, лекин бу қилишини эридан яширади. Эр боқийш «хотиним вафодор, хотиним менга садоқатли» деб қўнғилини тўқ қилиб юраверди. Хатто бу ҳақда билмай хотинининг жазмаларига ҳам мақтаниб сузлайди. Улар гўл эр устидан иллариди қилишад, у хотин билан учрашганлариди эса «Сутак эринг билан учрашиб қолдим, сени мақтайдими, у хўмлар» деб масҳаралаб қулишад. Бундай бузуқ хотинлар хизмат сафарлариди, дам олиш жойларида, уш шариҳда ҳам бузуқлик қилаверди, эрига эса «иш билан қўрибман», «фалончи билан иш юзас

Бу ажиб дунё

МАШҲУРЛИКДА ЯГОНА РОСИТА

Аргентинанинг Телен шаҳрида Росита Мендоса исмли туққиз яшар қизча яшайди. У асримизнинг энг машҳур кишиси бўлиб етишиши ҳам мумкин. Чунки Росита икки ярим ешлигида ўқишни урганган, уч ешида эса Ж.Санднинг «Консуэло» романини ўқиб чиққан. Етти ешида уз шаридаги коллежни муваффақиятли тугатди. Ҳозирги пайтда Росита Буэнос-Айрес университети математика факултетининг иккинчи курсида таҳсил олмақда. Кўрсаткичлари орасида ундан яхши ўқийдиган талаба йўқ. Росита инглиз тилида бемалол гапиролди. Француз ва япон тилларини ҳам урганмоқда.

Қизалоқ университетни тугатгандан сўнг дипломатик муносабатлар бора-сида ишлашни мақсад қилиб қўйган.

Айтишларига қараганда, бизда узок тарихдан маълум бўлган шаклар Оврупода яқинда пайдо бўлган экан. Шу тўғрисида?

А. ҲИДОЯТОВА.

Ҳа шундай. Осиёдан олиб борилган қиз-шакларни овруполиклар «асаларисиз асал», «ширин туз» ва шунга ўхшаш бошқа номлари билан юртганлар.

Ташқаридан қанд киритиш Франция учун йилдан-йилга қимматга тушиб бораётгани учун Наполеон олимлар олдига бир миллион франк мукофот белгилаб шакларни ихтиро қилишни қўйган.

Олимлар шакларқамишнинг таркибини ўрганиб чиққан ва бу модда қанд давлагани таркибига яқинлигини аниқлаганлар. Улар қанд давлаганининг шарбатини олиб кўмир ёрдамида тозалашган ва оҳақ ёрдамида оқлаб шаклар олишган.

Илгарилари хотирам жуда яхши эди. Ёшим ўтган сайин хотирам пасайганлигини сезайман. Хотирани машқ қилдириш мумкинми?

С. ТОЖИЕВ

Инсон мияси табиатнинг энг буюк инъо-

ми. Кишининг қариган сайин хотираси пасаяди, деган фикрлар ниятда нисбийдир. Ҳар бир киши ўз ҳаётида бўлиб ўтган воқеаларнинг энг қами 5 фоизини тиклашга қодир.

Баъзи одамлар жуда мукамал хотирага эга буладилар. Мисол учун Элия Гаон деган киши 2500 жилд асарни ёддан билган ва хоҳлаган пайтда хоҳлаган сатрини айтиб бера олган. Шунга ўхшаш Эрон шох Кир ҳам ўзининг 30 минг аскарларини номма ном билган, дейишди.

Кўпинча биз ўзимиз хотирамизни ёмонлаштирамиз. Айтилик, бир кунлик чекиш ўқиш қобилиятимизни 4,4 фоизга, кузатувчанлигимизни 7 фоизга, ҳаракат қобилиятимизни 1 фоизга ва ёдда қолдириш, яъни хотирамизни 5,5 фоизга пасайтирар экан.

Инсон хотирасининг асосий қушадаси уни фаол ишлатмаслик, яъни ақлий даңгасалик дейишди руҳшўнос-лар.

Китобат санъати Шарқда қадимдан маълум. Аммо босма китоблар Овруподан тарқалган деб эшитаман. Шу ростми?

Г. МАХКАМОВА.

Китобат санъати ҳақиқатдан ҳам илк бор Шарқдан тақалган. Тўғри, биринчи китоб-

Ҳақиқатдан ҳам врачлар бир дарднинг иккинчи бир дард билан даволайдилар. Шол касаллигини тарқатувчи бактериялар инсон жисмида қатта иссиқлик натижасида йўқолар экан. Буни аниқлаган врач-психиатр Ю. Вагнер-Яуреғг бу дарднинг давосини топиш борасида изланишлар олиб боради.

У шол касали билан хасталанган беморни иситмага чалитирилади. Беморнинг иссиги ошиб шолдан ҳалос бўлгандан кейин, Яуреғг бу беморни иситма касалидан даволайди.

Ю. Вагнер-Яуреғг ўзининг бу ихтироси учун 1927 йили Нобел мукофотиға сазовор бўлган.

Мен Фарғонада яшайман. Маълумки, Воруқ қишлоғининг яқинидаги қоялардан бирида тошбитиклар бор. Айтишларига қараганда бу битиклар ҳали ўқилиб, фанга маълум бўлган эмас эмиш. Шу тўғрисида?

Р. ТОШМАТОВА.

Тўғри. Воруқ қишлоғи яқинидаги қояда икки тошбитик бор. Уларнинг бири ўқилган. У қораконийлар даврида ёзилган бўлиб, 1041 йилда бу жойларни Исфара хокими Абдул Фазл Аббос Арслон Тегин боғроқ қилиб, ободонлаштирганлигидан дарак

Сўраган эдингиз

лар қўлэзма шаклида бўлган. Босма китоб чиқариш Хитойда XI асрдан маълум бўлиб муаллифи Би Шэн саналади. 1234 йили Корейда номаълум уста китоб босишда металл ва ёғоч ишлатади ва 80 минг босма қўйма белгиларни қўлаб буддизмнинг илоҳий китобини босиб чиқаради. Бу усқуналар ҳозир Корейнинг Хэин ибодатхонасида сақланмоқда.

Оврупода эса китоб босишни Манц шаҳрининг фуқароси Гутенберг деган киши XV аср урталарида уйлаб топади.

Тиббиёт оламида сирли ва қизик воқеалар кўп бўлади, деб эшитаман. Шу жумладан тасодифлар ҳам. Айтишларига қараганда, врачлар бир дарднинг иккинчи бир дард билан даволар ҳам экан. Шу тўғрида маълумот берсангиз?

Л. НУРМАТОВА.

берида. Иккинчи тошбитик VIII асрларга оид бўлиб, ҳали тўлиқ ва аниқ ўқилмаган.

Бизнинг мамлакатимизда ўзбек тили давлат тили ҳисобланади. Шу билан бир қаторда чет эллик бирон киши ўзбек тилини билмас рус тилида ҳам, айтилик, ҳайдовчиликка ўқиш имтиҳон топишириши мумкин. Бундай ҳол бошқа давлатларда қандай ҳал қилинади?

Ф. ТУРСУНҚУЛОВА.

Бу ҳолат ҳар жойда ҳар хил ҳал қилинади. Оврупонинг кўп давлатларида ҳайдовчиликка атайлаб ўқиш шарт эмас. Шу жумладан Америкада ҳам. Ҳайдовчилик гувоҳномаси Америкада шахснинг асосий ҳужжатларидан бири ҳисобланиб, айтилик, Массачусет штатида шахсий тайёргарликлардан кейин Албан, Форс, ва бошқа 24 тилининг хоҳлаган бирида топириши мумкин.

Қаттиқ кайф қилган эр эрталаб туриб хотинидан илтимос қияпти.
— Костюмимни тозалаб қўй.
— Тозаладим.
— Шимимни тозалаб қўй.
— Тозаладим.
— Туфлимни тозалаб қўй.
— Ие, туфлининг ҳам чўнтаги борми?

Музейда:

— Сиз Димитр Кантемирнинг тахтига ўтирдигиз.
— Ҳечқиси йўқ, Келса бўшатиб бераман.

Музаффар амакиси билан ҳайвонот боғига борипти.

— Қани, ҳайвонлар тўғрисида нима дейсан? — деб сўрапти амакиси.
— Менимча, кенгуру билан фил думларини алмаштиришлари керак, — дебди Музаффар.

— Дада, Алп қаерда? — деб сўради Азизхон телевизор қуриб ўтирган дада-

ХАҲДАЛАР

сидан.
— Ойингдан сўра. — у ҳамиша ҳамма нарсанинг ўрнини ўзгартириб қўяди.

Дадаси: Бугун мактабда нима қилдинг?
Ўғли: Наполеон нима бўлган бўлса, мен ҳам шу бўлдим.

Дадаси: Бу нима деганинг?

Ўғли: Тарихдан мағлубиятга учрадим.

— Алло, бу телефоннинг номери 47-12 ми?

— Йўқ.

— Кечирасиз, адашибман.

— Ҳа, адашдингиз. Бизда умуман телефон йўқ.

Сафарда юрган хотини эрига қўнғироқ қияпти:
— Мушугимиз қалай?

— Улди.
— Вой шўрим! Наҳотки, шу гапни юмшоқроқ қилиб айтолмайсан. Томда ўтирипти дегин. Кейин томдан йиқилиб, жони ўзилди дегин эди. Тушундингми?
— Тушундим.
— Ҳўп, майли. Ойим қалайлар?
— Томда ўтирибди.

— Нега сиз бетўхтов бармоқларингизни шикрлатасиз?
— Тимсоҳларни ҳайдаб юбориш учун...

— Бу теварак-атрофда икки минг чакрим масофада ҳеч қандай тимсоҳ йўқ...

— Ана, бунинг фойда берганига ўзингиз ҳам амин бўлдингиз...

Жонгинам, изгиринда совқотмадингми?

— Совқотган бўлсам нима?

— Қалтираш керак.

Инжиқ туристининг таклиф қилинаётган хонадан кўнгли тўмаяпти:

— Ҳа, деразадан жуда катта манзара очилар экан-у, лекин анави тоғ тўсиб қолди-да...

Нима қилиш керак, профессор, операцияга ҳамма нарсаси тайёр, аммо бемордан дарақ йўқ.

— Ҳечқиси йўқ, ўсиз бошлайверамиз.

Сўнги устун

ПУЛНОМА

Эрон подшоҳи Доро I Гуштасип эрамиздан анча илгариги замонларда ҳар бири 8,4 грамм соф олтиндан иборат бўлган тангаларни зарб қилдиради. Уларга камон отаётган подшонинг тасвири туширилган бўлиб, Доронинг шарафига бу тангалар дорий деб аталган.

Қадимги Римдаги кўп ҳудодик даврида барча ҳудодлар бош ҳудо Юпитерга ва унинг хотини Юнона Монетага тобе деб ишонишарди. Римликлар Юнона Монета шарафига серҳашам ибодатхона қуришарди. Кейинчалик фақат мана шу ибодатхонадагина танга зарб қилиш ҳақида қонун чиқарилади.

Ҳозирги пайтда дунёнинг кўпгина давлатларидаги танга пулларни зарб этадиган жой Танга Саройи (Монетний двор) деб аталиши ҳам шундан қолган.

XIV асрда литваликларнинг қумуш пуллари Украина ҳудудида ҳам муомалада бўлган. Одатга қўра, унинг сифатини аниқлаш учун танганинг бир четини тишлаб қўришарди. Бунинг оқибатида чеккаси кемтик бўлиб қолган тангаларни литваликлар карб, яъни кемтик дейишарди. Мана шу сўз Украина пул бирлигининг номи карбованецга асос бўлган.

Екатерина I подшолик қилган замонда Россияда бир сўмлик қумуш пуллари худди шу қийматдаги мис тангалар билан алмаштиришга қарор қилинди. Ҳисоблаб қўришганда, бундай мис танга, 1,6 килограмм тош босиши маълум бўлди. Уни зарб этишганда эни ва бўйи 20 сантиметрдан бўлган мис тахтача ҳосил бўлди. Энди мана шундай пулни ҳамёнда олиб юришни бир тасаввур қилиб қўринг-а.

Барча замонларда ҳам қалбаки, пул ясовчиларга қаттиқ жазолар берилган. Масалан, энг қадимги қонунлар ҳисобланмиш Форс подшоҳи Хаммурапи қонунларида ўлим жазоси белгиланган бўлса, чор Россиясида мол-мулки мусодара этилиб, ўзи Сибирга сургун қилинган.

1711 йилда рус князи Гагарин ўз бойлиги билан барчани лол этмоқчи бўлди. Шу ниятда у устига чет эл ипак газламаси қопланган, гилдираклари қумуш гардишли соябонли арава ясаттиради. Унга қўшиладиган саккизта отнинг тақалари соф олтиндан эди.

XVI аср охирларида Россияда битта от 1 сўм 38 тийин, сигир 67 тийин, товуқ 1,5 тийин, урдак 3 тийин, юз дона тухум 5 тийин турган. Лекин у пайтларда 12-15 соат иш эвазига 1 тийин, баъзан ундан ҳам камроқ ҳақ тўлаганлар.

Муассисларимиз:

Ўзбекистон Республикаси болалар жамғармаси ва «Соғлом авлод учун» Халқаро хайрия жамғармаси

БОШ МУҲАРРИР:
Абдукарим РАҲИМБЕРДИ

Газетамиз бош ҳамийси:
Ўзбекистон «Матбуот тарқатиш уюшмаси» ассоциацияси

МАНЗИПИМИЗ:

700083, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Телефон: 36-54-80
Урол Содик навбатчилик қилди
Обуна индекси - 64654
Рўйхатга олиш № 33
Буюртма Г-089 25684 нусхада чоп этилди. Офсет усулида босилди.
Формати А-3, ҳажми 2 босма табоқ.